RNI NO. MAHMAR/2020/84035

Sachin Sir's English Speaking
Its 100% guaranteed course
सबसे आसान तरीकेसे
अंग्रेजी बोलना
सिखानेके लियेही
हम जाने जाते है।
9028851719

BAHUJAN SAURABHA
बहुजन सौरभ

उपलब्ध आहे!
मिस्त्री, टाइल्स फिटर, पेंटर, कारपेंटर, प्लंबर इत्यादीसाठी खालील नंबर वर संपर्क करावा.
संपर्क
मो. 8482839451

सोमवार २८ जुलै २०२५ | वर्ष : ५ | अंक : १३१ | दैनिक | किंमत : ₹५/-
Monday 28 July 2025 | Year : 5 | Issue : 131 | Daily | Rate: Rs. 5/-

संसदेत सरकारला घेरण्यासाठी काँग्रेस सज्ज...

पहलगाम हल्ला, ऑपरेशन सिंदूर आणि ट्रम्पचा हस्तक्षेप ...

नवी दिल्ली : संसदेच्या पावसाळी अधिवेशनात सोमवारी लोकसभेत आणि मंगळवारी राज्यसभेत पहलगाम दहशतवादी हल्ला आणि 'ऑपरेशन सिंदूर' यावर विशेष चर्चा होणार आहे. याआधी काँग्रेसने सरकारला घेरण्याची रणनीती आखली आहे. रविवारी पक्षाने ऑपरेशन सिंदूरशी संबंधित सर्व घटना मांडल्या, ज्या आतापर्यंत चर्चेत होत्या पण औपचारिक चर्चेपासून दूर राहिल्या. विशेष म्हणजे काँग्रेसने अमेरिकेचे अध्यक्ष डोनाल्ड ट्रम्प यांच्या दाव्याचाही मुद्दा उपस्थित केला आहे, ज्यामध्ये त्यांनी भारतासोबत व्यापार थांबवण्याची धमकी देऊन ऑपरेशन सिंदूर थांबवल्याचे म्हटले आहे.

काँग्रेस नेते जयराम रमेश यांनी ट्विटरवर पोस्ट केले की, 22 एप्रिल रोजी पहलगाम दहशतवादी हल्ल्यानंतर काँग्रेसने तातडीने दोन दिवसांचे विशेष अधिवेशन बोलावण्याची मागणी केली होती, परंतु सरकारने त्यावेळी ते ऐकले नाही. रमेश म्हणाले की, लोकसभा आणि नंतर राज्यसभेत होणारी 16 तासांची चर्चा उशिरा होत आहे परंतु ती होत आहे हे चांगले आहे सीडीएसची कबुली आणि आंतरराष्ट्रीय स्तरावरील विधान

रमेश म्हणाले की, 30 मे रोजी संरक्षण प्रमुख जनरल अनिल चौहान यांनी सिंगापूरमध्ये कबूल केले होते की ऑपरेशन सिंदूरच्या पहिल्या दोन दिवसांत धोरणात्मक चुका झाल्या. त्यानंतर, 29 जून रोजी इंडोनेशियातील भारतीय संरक्षण अधिकारी ग्रुप कॅप्टन शिव कुमार यांनी सूचित केले की राजकीय हस्तक्षेपामुळे ऑपरेशनवर परिणाम झाला आणि भारतीय हवाई दलाचेही नुकसान झाले.

जयराम रमेश पुढे म्हणाले की, 4 जुलै रोजी लष्कराचे उपप्रमुख लेफ्टनंट जनरल राहुल सिंह यांनी खुलासा केला की ऑपरेशन सिंदूर दरम्यान भारताला चीनशी तांत्रिक आणि धोरणात्मक संघर्षाचा सामना करावा लागला. 14 जुलै रोजी जम्मू-काश्मीरचे उप-राज्यपाल मनोज सिन्हा यांनी जाहीरपणे सांगितले की पहलगाम दहशतवादी हल्ला हा सुरक्षा संस्थांच्या अपयशाचा परिणाम होता. आणि ते त्याची जबाबदारी घेतात. रमेश म्हणाले की ट्रम्प यांनी पाकिस्तानी लष्करप्रमुखांना जेवणासाठी आमंत्रित केले होते, जे अभूतपूर्व आहे. अमेरिकन कमांड आणि परराष्ट्रमंत्र्यानी पाकिस्तानच्या दहशतवादविरोधी भूमिकेच्या कौतुकावरही प्रश्न उपस्थित केले आहेत. प्रधानमंत्री कार्यालयातील मीडिया व्यवस्थापकांनी एक 'बनावट कथा' तयार केली होती जी फक्त देशांतर्गत प्रेक्षकांमध्येच काम करत होती. रमेश म्हणाले की आता संसदेत चर्चा सुरू असल्याने, विरोधी पक्ष पूर्ण तयारीने बाहेर पडतील आणि सरकारला कचेरीत उभे करतील.

धनखड यांनी काय झाले ते सांगावे : मल्लिकार्जुन खर्गे

जेव्हा आम्ही शेतकरी, गरीब, आंतरराष्ट्रीय मुद्दे किंवा परराष्ट्र धोरणाशी संबंधित अनेक मुद्दे उपस्थित केले तेव्हा त्यांनी (राज्यसभेत अध्यक्ष म्हणून) आम्हाला कधीही संधी दिली नाही. जेव्हा आम्ही गरीब, महिला, दलित आणि वंचितांवरील अत्याचार आणि हिंदू-मुस्लिम संघर्ष यासारख्या मुद्द्यांवर सूचना देऊन मुद्दे उपस्थित करण्याचा प्रयत्न केला तेव्हा त्यांनी आम्हाला संधी दिली नाही. हे (धनखड यांनी उपराष्ट्रपती पदावरून राजीनामा देण्याचे कारण) त्यांच्या आणि मोदींमधील प्रकरण आहे. आम्हाला याबद्दल कोणतीही माहिती नाही. यासोबतच, कर्नाटक काँग्रेस अध्यक्ष बदलण्याच्या प्रश्नावरही खरगे यांनी उत्तर दिले. ते म्हणाले की ते सध्या यावर काहीही बोलू शकत नाहीत, वेळ आल्यावर बोलतील. सध्या उपमुख्यमंत्री डीके शिवकुमार हे कर्नाटक प्रदेश काँग्रेस समितीचे (केपीसीसी) अध्यक्ष आहेत. राज्यातील सत्ताधारी काँग्रेसमध्ये त्यांना बदलण्यासाठी आवाज उठत आहे, कारण ते दोन प्रमुख पदे भूषवत आहेत. ही घटनात्मक खोट्याच्या नावाखाली राजकीय हकालपट्टी आहे धनखर यांनी त्यांच्या पदावरून राजीनामा दिला. 21 जुलै रोजी संध्याकाळी जगदीप धनखर यांनी उपाध्यक्षपदाचा राजीनामा दिला हे लक्षात घेण्यासारखे आहे. त्यांनी राजीनाम्यामागे आरोग्याचे कारणही सांगितले. त्यांच्या अचानक चालण्यामुळे राजकीय वर्तुळात चर्चा तीव्र झाली आहे

14 हजारांहून अधिक पुरुषांनी घेतला 'लाडकी बहीण योजने'चा लाभ

मुंबई : ऑगस्ट 2024 मध्ये म्हणजेच गेल्या वर्षी मुख्यमंत्री माझी लाडकी बहीण योजना सुरु झाली होती. महाराष्ट्राचे मुख्यमंत्री तेव्हा एकनाथ शिंदे होते. या योजनेच्या अंतर्गत पात्र महिलांना दरमहा 1500 रुपये देण्यात आले. या योजनेचा लाभ पात्र नसणाऱ्या महिलांनी तर घेतलाच शिवाय 14 हजारांहून अधिक पुरुषांनी या योजनेचा लाभ घेतल्याची धक्कादायक बाब या योजनेच्या छाननीतून समोर आली आहे. अपात्र महिलांना या योजनेतून काढून टाकण्यात आलं आहे. दरम्यान 14 हजार 298 पुरुषांनी लाडकी बहीण योजनेचा लाभ घेतल्याची धक्कादायक माहिती समोर आली आहे.

नियम डावलून महिलांनीही पैसे घेतल्याचे प्रकार छाननीत समोर

नियमानुसार 65 वर्षांवरील व्यक्तींना या योजनेचा लाभ मिळत नाही. तरीही, 2 लाख 87 हजार 803 वयोवृद्ध महिलांनी या योजनेचा लाभ घेतला. या महिलांनाही या योजनेच्या अंतर्गत कोट्यवधी रुपये मिळाल्याचे छाननीत लक्षात आले आहे. एका कुटुंबातील दोनपेक्षा जास्त महिलांना या योजनेचा लाभ मिळत नाही. असे असतानाही, 7 लाख 97 हजार 751 कुटुंबांतील दोनपेक्षा जास्त महिलांनी या योजनेचा लाभ घेतला. त्यांना 1,196 कोटी 62 लाख रुपये मिळाले असल्याचे समोर आले आहे.

किती पुरुषांनी लाडकी बहीण योजनेचा लाभ घेतल्याचे समोर ?

14,298 पुरुषांनी लाडकी बहीण योजनेचा लाभ घेतला. त्यांना दरमहा 2 कोटी 14 लाखांहून अधिक रक्कम वाटली गेली जी रक्कम सध्याच्या घडीला 21 कोटी 44 लाखांच्या घरात आहे. ऑगस्ट 2024 पासून छाननी होईपर्यंत हा लाभ पुरुषांना मिळाल्याचं समोर आलं आहे. सार्वजनिक वितरण प्रणालीतील माहिती तपासल्यावर आणखी धक्कादायक गोष्टी समोर आल्या. 2 लाख 36 हजार 14 लाभार्थ्यांच्या नावांमध्ये संशय आहे. ते पुरुष असून त्यांनी महिलांच्या नावाने लाभ घेतला असावा, असा संशय आहे. ज्या 14,298 पुरुषांनी या योजनेचा लाभ घेतला, त्यांना दरमहा मिळणारं 1500 रुपये मानधन आता बंद करण्यात आलं आहे. योजनेत झालेल्या या गैरप्रकारामुळे महिलांच्या योजनेतून पुरुषांनी अर्ज करुन पैसे कसे मिळवले, हे शोधण्यासाठी आता कागदपत्रांची छाननी सुरु करण्यात आली आहे.

दरम्यान सरकारने 26.34 लाख लाडक्या बहिणींना अपात्र केले असले तरी पात्र असलेल्या सुमारे 2.25 कोटी लाडकी बहीण योजनेच्या लाभार्थ्यांना जून 2025 महिन्याचा सन्माननिधी वितरित करण्यात आला आहे, असेही आदिती तटकरे यांनी सांगितले.

देशातील 63 जिल्ह्यांमध्ये 50 टक्के पेक्षा जास्त मुले कुपोषित

नवी दिल्ली : देशातील 13 राज्ये आणि एका केंद्रशासित प्रदेशातील 63 जिल्ह्यांमधील अंगणवाड्यांमध्ये 50 टक्क्यांहून अधिक मुले नोंदणीकृत आहेत. ही मुले कुपोषित असल्याचे आढळून आले आहे. यापैकी 34 जिल्हे एकट्या उत्तर प्रदेशातील आहेत. 199 जिल्ह्यांमध्ये कुपोषणाचे प्रमाण 30 ते 40 टक्क्यांच्या दरम्यान आहे. संसदेत सादर केलेल्या कागदपत्रांच्या विश्लेषणातून ही माहिती समोर आली आहे. महिला आणि बाल विकास मंत्रालयाच्या जून 2025 च्या न्यूट्रिशन ट्रॅकरच्या आकडेवारीनुसार, सर्वाधिक प्रभावित जिल्हे आहेत. नंदुरबार (महाराष्ट्र) - 68.12टक्के, पश्चिम सिंहभूम (झारखंड) - 66.27टक्के, चित्रकूट (उत्तर प्रदेश) - 59.48टक्के, शिवपुरी (मध्य प्रदेश) - 58.20टक्के, बोंगाईगाव (आसाम) - 54.76टक्के, पोषण ट्रॅकर ही एक डिजिटल प्रणाली आहे जी मुले आणि गर्भवती महिलांच्या पोषणाविषयी माहिती गोळा करण्यासाठी, रेकॉर्ड करण्यासाठी आणि देखरेख करण्यासाठी वापरली जाते जेणेकरून त्यांना योग्य वेळी योग्य पोषण मिळत आहे आणि त्यामुळे कुपोषण टाळता येईल. उत्तर प्रदेशात सर्वाधिक 34 जिल्हे आहेत जिथे मुलांमध्ये कुपोषणाचे प्रमाण 50टक्के पेक्षा जास्त आहे. त्यानंतर मध्य प्रदेश, झारखंड, बिहार आणि आसामचा क्रमांक लागतो. कुपोषणाचा हा प्रकार तेव्हा होतो जेव्हा मुलांना दीर्घकाळ पुरेसे पोषण मिळत नाही. महिला आणि बाल विकास मंत्रालयाच्या मते, 0 ते 6 वर्षे वयोगटातील 8.19 कोटी मुलांपैकी 35.91टक्के मुले कुपोषित आहेत आणि 16.5टक्के मुले कमी वजनाची आहेत.

केंद्रीय विद्यापीठातील नियुक्त्यांबाबत काँग्रेसचा केंद्रावर हल्लाबोल

नवी दिल्ली : केंद्रीय विद्यापीठांमध्ये अनुसूचित जाती, जमाती आणि इतर मागासवर्गीयांसाठी रिक्त राखीव पदांवर नियुक्तीवरून काँग्रेसने केंद्राला घेरले. काँग्रेसने म्हटले की सरकारने या राखीव प्रवर्गातील लोकांना नोकऱ्या दिल्या नाहीत. तसेच, योग्य आढळले नाही ही तरतूद त्यांच्याविरुद्ध शस्त्र म्हणून वापरली गेली.

काँग्रेसचे सरचिटणीस आणि संपर्क प्रभारी जयराम रमेश यांनी गेल्या आठवड्यात संसदेत शिक्षण राज्यमंत्री सुकांता मजुमदार यांनी नियुक्तीबाबत दिलेल्या लेखी उत्तराचा संदर्भ दिला. ते म्हणाले की, राज्यसभेत एका प्रश्नाच्या उत्तरात मोदी सरकारने केंद्रीय विद्यापीठांमध्ये अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती आणि इतर मागासवर्गीयांसाठी राखीव असलेल्या प्राध्यापक पदांमधील रिक्त पदांची धक्कादायक पातळी उघड केली आहे. त्यात म्हटले आहे की प्राध्यापक स्तरावर, ओबीसींसाठी 80 टक्के, एसटीसाठी 83 टक्के आणि एससीसाठी 64 टक्के पदे रिक्त आहेत. सामान्य श्रेणीतील रिक्त पदे 39 टक्के आहेत. सहयोगी प्राध्यापक स्तरावर, ओबीसींसाठी 69 टक्के, एसटीसाठी 65 टक्के आणि एससीसाठी 51 टक्के पदे रिक्त आहेत. सामान्य श्रेणीतील रिक्त पदे 16 टक्के आहेत. ते म्हणाले की, सहाय्यक प्राध्यापक स्तरावर ओबीसींसाठी 23 टक्के, एसटीसाठी 15 टक्के आणि एससीसाठी 14 टक्के पदे रिक्त आहेत. सामान्य श्रेणीतील रिक्त पदे फक्त 8 टक्के आहेत.

बिजापूरमध्ये सुरक्षा दलांची मोठ्या कारवाईमध्ये 4 नक्षलवादी ठार

छत्तीसगड : केंद्रीय गृहमंत्री अमित शाह यांनी 2026 पर्यंत देशातून नक्षलवाद/मावोवादाला मुळापासून नष्ट करण्याची शपथ घेतली आहे. या पार्श्वभूमीवर नक्षलप्रभावित राज्यांमध्ये तीव्र कारवाया सुरू आहेत. अशाच एका कारवाईत छत्तीसगडच्या बिजापूरमध्ये सुरक्षा दलांना मोठे यश मिळाले आहे. चकमकीत 17 लाख रुपयांचे बक्षीस असलेल्या दोन महिलांसह चार नक्षलवादी ठार झाले आहेत. मिळालेल्या माहितीनुसार, बिजापूर जिल्ह्याच्या नैऋत्य भागातील बासगुडा आणि गंगलुर पोलिस ठाण्याच्या सीमावर्ती जंगलात माओवादी लपल्याची माहिती मिळाली होती. या आधारे, सुरक्षा दलांनी शोध मोहीम सुरू केली. काल (शनिवार) संध्याकाळपासून सुरक्षा दल आणि नक्षलवाद्यांमध्ये चकमक सुरू होती. ही चकमक रविवारी दुपारी संपली. या चकमकीत दक्षिण उपक्षेत्रीय ब्युरोचे चार माओवादी ठार झाले.

हरिद्वारमध्ये चेंगराचेंगरी

उत्तराखंड : हरिद्वारमधील मनसा देवी मंदिरात चेंगराचेंगरी झाल्याची घटना घडली. या घटनेत सहा जणांचा मृत्यू झाला आहे. मंदिराकडे जाणाऱ्या पायऱ्यांवर रविवारी सकाळी ही चेंगराचेंगरीची घटना घडली. या दुर्घटनेत अनेक जण जखमी देखील झाले आहेत. मनसा देवी मंदिर हे हरिद्वारच्या पाच पवित्र स्थळांपैकी एक मानले जाते. या मंदिरात भाविकांनी दर्शनासाठी आज मोठ्या प्रमाणात गर्दी केली होती. मात्र, याचवेळी अचानक चेंगराचेंगरीची घटना घडल्यामुळे मोठा गोंधळ उडाला होता.

बिहारमधील 35 लाख मतदार बेपत्ता ?

नवी दिल्ली : बिहारमधील मतदार यादीच्या विशेष सघन पुनरावृत्ती मध्ये एक मोठा खुलासा झाला आहे. पहिल्या टप्प्यातील पुनरावृत्तीच्या आकडेवारीवरून राज्यातील सुमारे 35 लाख मतदार बेपत्ता असल्याचे समोर आले आहे. त्यानंतर मतदार यादीच्या अचूकतेवर प्रश्न उपस्थित होऊ लागले आहेत. त्याचबरोबर देशभरात करण्यात येणाऱ्या SIR बद्दलही प्रश्न उपस्थित केले जात आहेत. निवडणूक आयोग बिहारमध्ये मतदार यादीची सखोल पुनरावृत्ती करत आहे. पहिल्या टप्प्यातील आकडेवारीवरून असे दिसून आले आहे की सुमारे 35 लाख मतदार एकतर बेपत्ता आहेत किंवा त्यांच्या नोंदणीकृत पत्त्यांवरून कायमचे स्थलांतरित झाले आहेत. या संदर्भात, राजकीय पक्ष मतदार यादीच्या अचूकतेवर प्रश्न उपस्थित करत आहेत. पुनरावृत्तीनंतर, या 35 लाख मतदारांची नावे यादीतून काढून टाकली जातील. मतदारांच्या इतक्या मोठ्या भागाचा शोध घेण्यास असमर्थता मतदार नोंदणी देखभालीतील संभाव्य पद्धतशीर समस्या उघडकीस आणत आहे.

निवडणूक आयोगाचे म्हणणे आहे की बिहारमधील अनेक ठिकाणी सात लाख मतदार नोंदणीकृत आढळले आहेत. तर 36 लाख लोक कायमचे स्थलांतरित झाले आहेत किंवा त्यांचा पत्ता माहित नाही. आतापर्यंत 7.24 कोटी म्हणजेच 91.69 टक्के मतदारांकडून मतमोजणी अर्ज प्राप्त झाले आहेत. निवडणूक आयोगाने 24 जून रोजी सांगितले होते की ते त्यांच्या संवैधानिक कर्तव्याचा भाग म्हणून आणि मतदार यादीची अखंडता आणि सुरक्षितता यासाठी मतदार यादीची सखोल पुनरावृत्ती करेल. आता निवडणूक आयोगाने ते सुरू केले आहे. निवडणूक आयोगाने जारी केलेल्या आदेशात म्हटले आहे की 'मतदार यादीची अखंडता राखणे ही निष्पक्ष आणि मुक्त निवडणुकांसाठी मूलभूत आवश्यकता आहे. मतदार यादी तयार करण्याची पात्रता, प्रक्रिया आणि पद्धतीची माहिती लोकप्रतिनिधी कायदा, 1950 आणि निवडणूक नियम नोंदणी, 1960 अंतर्गत देण्यात आली आहे.'

सरकार खूप बेकार आहे... चालवताना गाडी पंक्चर होते : नितीन गडकरी

नागपूर : केंद्रीय मंत्री नितीन गडकरी यांनी एक मोठे विधान केले आहे. महाराष्ट्रातील नागपूर येथील एका कार्यक्रमादरम्यान गडकरी म्हणाले, नागपुरात खेळांसाठी 300 स्टेडियम बांधण्याची माझी खूप इच्छा आहे. पण चार वर्षांच्या अनुभवानंतर मला जाणवले की सरकार खूपच निरुपयोगी आहे. कॉर्पोरेशन आणि एनआयटीवर अवलंबून राहून कोणतेही काम करता येत नाही. केंद्रीय मंत्री नितीन गडकरी म्हणतात, 'नागपूरमध्ये खेळण्यासाठी 300 स्टेडियम बांधले जाणार आहेत हे मला आता खूप चांगले वाटते. माझ्या 4 वर्षांच्या अनुभवानंतर, मला जाणवले आहे की सरकार जे काही करते ते खूप निरुपयोगी आहे... मी राजकारणात आहे. त्यांच्या स्पष्टवक्त्याच्या

शैलीसाठी प्रसिद्ध असलेले गडकरी येथेच थांबले नाहीत. ते म्हणाले, 'त्यांच्याकडे चालत्या वाहनाला पंक्चर करण्याची तज्ज्ञता आहे. कोणीही कधीही मोफत शिकवू नये. मी राजकारणात आहे, इथे मोफत वस्तूंचा संपूर्ण बाजार आहे. मला सर्वकाही मोफत हवे आहे.' त्यांच्या विधानाचा व्हिडिओ सोशल मीडियावर व्हायरल होत आहे.

अनिल अंबानींच्या कंपन्यांवर ईडीचे पुन्हा छापे

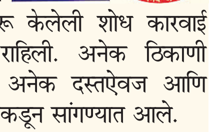

मुंबई : रिलायन्स समूहाचे अध्यक्ष अनिल अंबानी यांच्या कंपन्यांविरोधात सक्तवसुली संचालनालयाने (ईडी) मुंबईत सुरू केलेली शोध कारवाई शनिवारी तिसऱ्या दिवशी सुरू राहिली. अनेक ठिकाणी टाकण्यात आलेल्या छाप्यांदरम्यान अनेक दस्तऐवज आणि संगणकीय उपकरणे सापडल्याचे ईडीकडून सांगण्यात आले.

सिकलसेल रुग्णांसाठी आशेचा किरण

नागपूर : बानाई नागपूर कार्यकारिणी, बहार फाउंडेशनचे आणि सिकल सेल सोसायटी ऑफ इंडिया नागपूर चे एक सुदृढ समाज निर्माण समाज हितकारक - दमदार पाऊल उचलले आहे.

सिकलसेल रुग्णांची वाढती संख्या त्यातून होणारी गैरसोय, प्रशासकीय मर्यादा, काळाची गरज बघता बानाई नागपूर कार्यकारिणी, बहार फाउंडेशनचे आणि सिकल सेल सोसायटी ऑफ इंडिया नागपूर या सामाजिक संस्था यांनी मिळून सिकल सेल जनजागृती समिती स्थापन केली आहे. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांनी समाजाला अस्पृश्यतेच्या विळख्यातून बाहेर आणले पण सिकल सेलच्या विळख्यातून बाहेर येण्यासाठी आपल्याला विशेष सामाजिक जनजागृती करणे अत्यंत आवश्यक आहे. उच्चवर्णीयांनी आपल्या समाजावर लादलेल्या सिकल सेल बद्दलच्या भ्रांती नष्ट करणे गरजेचे आहे जेणेकरून सिकल सेल बदल ची लपवाछपवीमुळे रुग्णास प्राण मुकावे लागणार नाहीत व ते काळजी घेत सुखकर जीवन जगतील. बहार फाउंडेशन तर्फे सातत्याने गेले 3 वर्षांपासून सिकलसेल रुग्णांना एकावेळी

महिन्याभराचे औषध वितरण केले जात आहे. बानाई नागपूरने सिकलसेल आजाराचे निदान व उपचाराचे महत्व जाणता डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर सांस्कृतिक भवन उर्वेला कॉलनी नागपूर येथे जागा उपलब्ध करून दिली. सिकल सेल सोसायटी ऑफ इंडिया नागपूरचे स्मृतीशेष संपत रामटेके यांनी सिकलसेल जनजागृती साठी आपले संपूर्ण जीवन समर्पण केले त्यांना शासनाने पद्मश्री पुरस्काराने सन्मानित केले त्यांच्या कार्याला पुढे नेण्यासाठी व सिकल सेल मुक्त भारत करण्यासाठी सामाजिक संस्थानी एकत्र येत सिकल सेल उच्चाटन अत्यंत आवश्यक आहे. या बाबी विचारात घेऊन दर रविवारी

सकाळी 9.00 ते 11.00 या वेळेत डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर सांस्कृतिक भवन, उरुवेला कॉलनी वर्धा रोड नागपूर येथे सिकलसेल रुग्णांची मोफत निःशुल्क तपासणी व औषध वितरण रविवार दिनांक 27 जूलै पासून सुरू करण्यात आले. त्याचा लाभ खूप रुग्णांनी घेतला त्यांची तपासणी करून काळजी कशी घेतली तर रूग्णांचे आयुष्मान वाढेल व आजारी पडणार नाही यावर समुपदेशन करण्यात आले. औपचारिकरित्या शिबिराचे उद्घाटन 10/08/2025 रोजी होणार आहे. या उपक्रमासाठी बहारचे डॉ. अशोक उरकुडे, राजेश लोखंडे, डॉ. चंद्रशेखर गायकवाड, सुरेश तामगाडगे बानाइचे अध्यक्ष इंजि. अरविंद गेडाम, इंजि. जयंत इंगळे, इंजि विजय खापर्डे तसेच सिकल सेल सोसायटीचे जया संपत रामटेके, भास्कर खोब्रागडे, संजीव गजभिये निळकंठ पांडे, प्रीती नगरारे यांनी परिश्रम घेतले. उपक्रमाचा उद्देश केवळ आणि केवळ सिकल सेल रुग्णांची सुश्रुषा व निस्वार्थ मदत एवढाच आहे. प्रत्येक समाजघटकांनी बानाई-बहार-सिकलसेल काही कारणास्तव आहेत सोसायटी ऑफ इंडियाचा उपक्रम जास्तीत सिकलसेल रुग्णांना अवगत करून द्यावा व उपक्रम वाहक भुमिका पार पाडावी ही आग्रही आवाहन आहे.

बहुजन सौरभ
वाचकांना आवाहन
आम्ही वाचतो, तुम्हीपण वाचा!
बहुजनांच्या सामाजिक व सांस्कृतिक चळवळीचे मुखपत्र

78 व्या स्वातंत्र्य दिनाच्या निमित्त
आपल्या सदिच्छा व जाहिराती खालील पत्त्यावर पाठवाव्यात.

:: दैनिक बहुजन सौरभ कार्यालय ::
१/२, स्वराज कॉलनी, अजनी पोलिस स्टेशन जवळ,
वंजारी नगर, पाण्याच्या टाकीजवळ, मेडीकल कॉलेज मागे,
तुकडोजी महाराज पुतळा मार्ग, नागपूर-४४००२४
मेल -bahujansaurabh@gmail.com
संपर्क - 9421588901, 9422860648

बहुजन सौरभ संपादकीय

फायनान्सियल कंट्रोलचा सत्तेचा दंडुक

1 ऑगस्टचे नियम : 'शिस्त' की 'शिक्षा'? सामान्य नागरिकांच्या खिशावर सरकारचा आणखी एक घाला! यावर चिंतन करायला सरकारने भाग पाडले आहे. आपल्याकडे जेव्हा 'नवीन नियम लागू होणार' असे सांगितले जाते, तेव्हा त्याचा अर्थ सामान्य माणसासाठी अधिक फॉर्म, अधिक शुल्क, आणि अधिक झगडेच असतो. 1 ऑगस्ट 2025 पासून लागू होणाऱ्या क्रेडिट कार्ड व इतर सहा महत्त्वाच्या क्षेत्रांतील नवीन नियम याला अपवाद नाहीत. सरकारकडून सांगितले जाते की हे सर्व नियम 'पारदर्शकता', 'वित्तीय साक्षरता' आणि 'शिस्त' यासाठी आहेत, पण प्रत्यक्षात हा 'फायनान्सियल कंट्रोलचा सत्तेचा दंडुका' आहे, जो थेट सामान्य माणसाच्या खिशावर बसतो आहे. नव्या नियमाने 'प्लास्टिक मनी' वर शिस्त बसेल का? 1 ऑगस्ट 2025 पासून केंद्र सरकार व रिझर्व्ह बँकेच्या विविध निर्णयांच्या अनुषंगाने काही महत्त्वाचे नवीन नियम लागू होणार आहेत, जे थेट सर्वसामान्य ग्राहकांपासून ते व्यापारी वर्गापर्यंत प्रत्येकाला प्रभावित करणार आहेत. या नियमान्वये विशेषतः क्रेडिट कार्ड व्यवहार, LPG दर, बँकिंग शुल्क, वाहन नियम, TCS (Ta & Collected at Source), डेबिट कार्ड व्यवहार, आणि EMI नियम यामध्ये बदल होणार आहेत. या सर्व घडामोडी केवळ आकड्यांपुरत्या मर्यादित नसून, या आर्थिक निर्णयांच्या खोल परिणामांचा विचार केल्यास एक स्पष्ट चित्र उभे राहते भारतीय ग्राहक वर्गाकडून अधिक शिस्तबद्ध आणि पारदर्शक आर्थिक वर्तनाची अपेक्षा केली जात आहे. 1 ऑगस्ट 2025 पासून सुरू होणारे हे नवीन नियम केवळ कायद्यानियमांचे पुर्नरचना नसून, भारतीय समाजाला आर्थिक शिस्त, पारदर्शकता आणि जबाबदारीचे वर्तन शिकवण्याचा प्रयत्न आहे. पण या प्रक्रियेत सरकारने ग्राहकांना योग्य माहिती देणे, त्यांना मार्गदर्शन करणे, आणि गैरसोयी टाळणे हे देखील तेवढेच आवश्यक आहे. अंमलबजावणीत जर पारदर्शकता नसेल, तर हे सगळे नियम केवळ शहरी मध्यमवर्गीयांवर आणि ग्रामीण जनतेवर अन्यायकारक भार टाकणारे ठरतील. म्हणूनच या बदलांकडे फक्त 'कायदा' म्हणून न पाहता सामाजिक न्याय, माहितीचा हक्क आणि आर्थिक साक्षरता या त्रिसूत्रांच्या दृष्टीकोनातून पाहायला हवे. असे जरी असले तरी ते काही सामान्य माणसाच्या अंगवळणी किंवा पचनी पडणारे नाही. क्रेडिट कार्ड जिथे सुविधा असायला हवी, तिथे सरकारने फंदफितीचा जाळाच विणला आहे. बँकांना 'फेअर प्रॅक्टिसेस' पाळण्याचे आदेश दिले गेले असले, तरी क्रेडिट कार्डच्या व्यवहारांमध्ये दर महिन्याला 'हिडन चार्जेस' चा स्फोट होतो. ग्राहकांसाठी 'ग्रेस पिरियड', 'लेट पेमेंट शुल्क', 'ओव्हर लिमिट शुल्क' इत्यादी नियम अधिक क्लिष्ट आणि गोंधळात टाकणारे ठरत आहेत. सामान्य माणूस क्रेडिट कार्ड 'सुविधा' म्हणून वापरतो, पण सरकार त्याला 'गुन्हा' केल्यासारखा वागवते! एलपीजी दर महागाईच्या आगीवर पेट्रोल ओतण्याचे हे काम. प्रत्येक महिन्याच्या 1 तारखेला एलपीजी दर जाहीर होणार म्हणजेच आता दरवेळी सिलेंडर खरेदी करतांना तुम्ही भीतीने 'आज दर किती वाढले?' असा प्रश्न विचाराल. ग्रामीण भागात गॅस वापरणारे हात मोजके असतांना हे दर अजूनच परवडणार नाहीत. सबसिडीचा पत्ता नाही आणि दरवाढीचा गोंधळ कायम. म्हणजे 'स्वयंपाक' आता खिशालाही जळवणार! EMI आणि बँकिंग शुल्क अधिक माहिती देणे म्हणजे अधिक गोंधळ निर्माण करणे? नवीन EMI नियमांत फसवणुकीपासून संरक्षण असल्याचे सांगितले जात आहे, पण बँकांची भाषा सामान्य ग्राहकाला कळेल अशी आहे का? आर्थिक साक्षरतेचा अभाव असलेल्या देशात हे नियम म्हणजे गरीबाला 'वाच, समज आणि सही कर' अशी जबाबदारी देणे! डेबिट कार्ड व्यवहार : ATM वापरायचे की नाही हे आधी बँकेला विचारावे लागेल? डेबिट कार्ड व्यवहारात शुल्काची माहिती आधी मिळेल, हे चांगले वाटते. पण आतापर्यंत बँका ग्राहकांना किती लुबाडत होत्या याचे हे अप्रत्यक्ष कबुलीजबाब नाही का? आता जर शुल्क कमी नसले, तर ही माहिती मिळवून काय उपयोग? विदेश प्रवास व TCS :परदेशी जाण्याचं स्वप्न? आधी कर भरा! TCS (Ta & Collected at Source) लागू करतांना सरकारने चक्क सामान्य प्रवाशांना लक्ष्य केले आहे. वैद्यकीय, शैक्षणिक किंवा व्यक्तिगत कारणांसाठी परदेशात जातांना तुम्हाला जास्तीतजास्त TCS भरावा लागणार म्हणजे आधी खर्च करा, मग परत कराची फॉर्मलिटी भोगा. काळ्या पैशावर कारवाई सोडा, इथे पांढऱ्या पैशालाच फास बसतो आहे. वाहन नियम : सुरक्षा या नावाखाली दंडाचा साखळीबद्ध हल्ला! वाहनांच्या नियमांत बदल करतांना सरकारने सुरक्षा, प्रदूषण आणि परवाने यांची अंमलबजावणी म्हणे कठोर केली आहे. पण 'कठोर' या शब्दाचा अर्थ 'दंडाचा स्फोट' का? शहरी भागात नियम लावणे सोपे, पण ग्रामीण भागात ते पाळायला यंत्रणा कुठे आहे? ही सगळी नियमावली पाहता असे वाटते की सरकारचे धोरण आहे 'तू कमाव, आम्ही कापू!' दोन चार टक्के फसवणूक टाळण्यासाठी, 98 टक्के प्रामाणिक ग्राहकांना शिक्षा करणे, ही कुठली अर्थव्यवस्था? नियम लागू करण्याआधी लोकांना समजावणे, सुलभ पद्धती तयार करणे, डिजिटल साक्षरता वाढवणे या सगळ्यांकडे दुर्लक्ष करून नियमांची 'गाजराची काठी' उगारली जाते. या नव्या नियमांचे 'उद्दिष्ट' कितीही चांगले असो, ते माणसाच्या अडचणीत भर टाकत असेल, तर तो विकास नाही तो आर्थिक दडपशाहीच! ■ ■

खरे हिंदुत्ववादी कोण ?

संभाजी ब्रिगेडच्या वाढत्या प्रभावामुळे आणि मराठा बहुजन समाजात संभाजी ब्रिगेडमुळे होत असलेल्या जागृतीमुळे आरएसएस आणि त्यांच्या कट्टरवादी संघटना संभाजी ब्रिगेडच्या विरोधात लोकांमध्ये संभ्रम पसरविण्याचे काम सातत्याने करीत असतात. त्याचाच एक भाग म्हणून भरत आमदापुरे नावाचा स्वतःला हिंदुत्ववादी मराठा कार्यकर्ता म्हणविणारा एक व्यक्ती व्हिडिओ तयार करून संभाजी ब्रिगेडच्या विरोधात चुकीच्या आणि खोट्या गोष्टी पसरवत आहे.तसेच स्वतःला मराठा म्हणवून घेऊन मराठा तरुणांना भडकविण्याचे काम करीत आहे.

मराठा बहुजन तरुणांनी अशा कट्टरवादी आणि समाजात दुफळी निर्माण करणाऱ्या लोकांपासून सावध असले पाहिजे. शिवधर्माचा उल्लेख करून ही व्यक्ती संभाजी ब्रिगेडला टार्गेट करीत आहे आणि शिवधर्माविषयी अत्यंत खोटी, चुकीची आणि समाजाला फसविणारी माहिती प्रसारित करीत आहे. संभाजी ब्रिगेडचे लोक देवाला मानत नाही असा अपप्रचार या मंडळींकडून सुरू आहे. परंतु शिवधर्माची अधिकृत असलेली 'शिवधर्म गाथा' जर या मंडळींनी वाचली असेल तर त्यामध्ये शिव म्हणजेच महादेव, श्रीराम, भगवान कृष्ण, हनुमान ही आमची दैवते असून त्यांच्यावर चढविलेली ब्राह्मणीकरणाची पुटे दूर करून अस्सल स्वरूपातील शिव, राम, कृष्ण, हनुमान आम्ही स्वीकारलेले आहे हे त्यांच्या लक्षात येईल. या सर्व दैवतांची सविस्तर आणि सन्मानपूर्वक माहिती शिवधर्म गाथेमध्ये आलेली आहे. परंतु तरुणांचे मेंदू खराब करण्यासाठी भरत आमदापुरे सारख्या आमच्याच तरुणांना वापरून आरएसएस नेहमी खोटी माहिती प्रसारित करीत असते आणि वातावरण विषारी आणि विखारी बनवते.

आमच्या महापुरुषांची बदनामी करणारे कोण ?

भरत आमदापुरे आणि त्यांच्या संस्थेला सध्या राजर्षी शाहू महाराज, सयाजीराव गायकवाड आणि महर्षी विठ्ठल रामजी शिंदे यांचा फार पुळका आलेला दिसतो. परंतु या तीनही महापुरुषांना कोणी त्रास दिला आणि कोणी त्यांचे चारित्र्यहनन केले हे जर तपासले तर त्यामध्ये भरत आमदापुरे आणि त्यांना प्रिय असणाऱ्या संघटना सुरुवातीपासून अग्रेसर आहे. राजर्षी शाहू महाराजांनी ब्रह्मणी शंकराचार्यांचे धर्मपीठ नाकारून कोल्हापूरला स्वतंत्र धर्मपीठ निर्माण करून मराठा शंकराचार्यांची नेमणूक केली होती हे या धर्मांध मंडळींना माहीत आहे काय ? छत्रपती संभाजी महाराजांविषयी या लोकांचे प्रेम खूपच उफाळून आलेले दिसते. परंतु संभाजीराजांच्या जिवंतपणी आणि त्यांच्या बलिदानानंतरही त्यांची प्रचंड निंदानालस्ती, चारित्र्यहनन करणारे कोण होते? संभाजीराजांबद्दल आता सहानुभूती दाखवणारे भरत आमदापुरेसारखे स्वतःला हिंदुत्ववादी मराठा म्हणविणारे लोक, संभाजी महाराजांनी संस्कृतमध्ये लिहिलेला 'बुद्धभूषण' ग्रंथ आधुनिक

काळात संभाजी ब्रिगेडनेच पुन्हा प्रकाशित केला आणि मनुवाद्यांनी पूर्णपणे दुर्लक्षित केलेले संभाजीराजांचे साहित्य संभाजी ब्रिगेडनेच नव्याने जगासमोर आणले हे लोकांना का सांगत नाही ? संभाजी महाराज यांच्याविषयी इतकेच प्रेम आहे तर संभाजी राजांचे साहित्य आरएसएसच्या लोकांनी आतापर्यंत प्रकाशित का केले नाही? तसेच त्यांच्या कार्यक्रमात राजर्षी शाहू महाराज, सयाजीराव गायकवाड महाराज, महर्षी विठ्ठल रामजी शिंदे यांचा आदराने उल्लेख का होत नाही? तिथे नेहमी गोळवलकर, हेडगेवार, देवरस, सावरकर, गोडसे यांचाच जयजयकार का होतो? हे या लोकांनी सांगावे. तसेच एकीकडे आम्ही संविधान बदलणार नाही हे सांगायचे आणि दुसऱ्या बाजूने 'संविधान का बदलावे ?' अशा प्रकारच्या पुस्तकांची निर्मिती करून त्याचे जाहीर प्रकाशन पुण्यासारख्या शहरात घ्यायचे हे यांचे कपटी कारस्थान आहे.

प्रेमकुमार बोके
9527912706

संभाजी ब्रिगेडची कामगिरी

हा आमदापुरे स्वतःला मराठा म्हणतो आणि मराठा हा हिंदुत्वाचा एक भाग आहे असे म्हणतो. मग मनोहर भिडे सारखा शिवद्रोही जेव्हा छत्रपती शिवाजी महाराज, संभाजी महाराज, संत तुकाराम महाराज, महात्मा फुले, सावित्रीबाई फुले यांची अतिशय घाणेरड्या शब्दात निंदानालस्ती करतो, तेव्हा आमदापुरे कुठे झोपी जातो? हे सर्व महापुरुष हिंदू नव्हते का ? मग त्यांच्या बदनामीच्या वेळी भिडेची पिलावळ कोणत्या बिळात लपून बसते? संभाजी ब्रिगेडने मराठ्यांच्या इतिहासाचे इस्लामीकरण केले आहे असा आणखी एक आरोप आमदापुरे करतो आणि लोकांना संभ्रमित करतो. परंतु मराठ्यांच्या आणि समस्त बहुजन महापुरुषांच्या इतिहासाचे ब्राह्मणीकरण, वैदिकीकरण करून आमच्या सर्व महापुरुषांना

अपमानित करणारे आणि त्यांच्याविषयी लोकांमध्ये गैरसमज पसरवणारे लोक कोण आहेत? ब्राह्मणवाद्यांनी लिहिलेला खोटा आणि विकृत इतिहास संभाजी ब्रिगेडने खोडून काढला आणि इतिहासातून तथाकथित गुरु दादू कोंडदेवला पुराव्यानिशी नष्ट केले. पुण्याच्या लाल महालातून दादू कोंडदेवचा पुतळा कायदेशीरपणे हटवून इतिहासाचे विकृतीकरण संभाजी ब्रिगेडने थांबविले. राम गणेश गडकरी सारख्या संभाजी राजांची नाटक आणि कादंबऱ्यातून सातत्याने बदनामी करणाऱ्या साहित्यिकाचा पुतळा संभाजी ब्रिगेडने पुण्याच्या संभाजी उद्यानातून हटविला. वाघ्या कुत्रा हा काल्पनिक आहे म्हणून त्यालाही संभाजी ब्रिगेडने रायगडावरून हटविले होते. अशा प्रकारे सत्य आणि वास्तविक इतिहास संभाजी ब्रिगेडने जगासमोर आणला आणि मनुवाद्यांचे पितळ उघडे पाडले. त्यामुळे त्यांचा जळफळाट झाला असून ते संभाजी ब्रिगेडला सातत्याने टार्गेट करीत आहे. तसेच आता संभाजी ब्रिगेडच्या प्रबोधनामुळे मराठा बहुजन तरुण या कट्टरवादी लोकांच्या भूलथापांना बळी पडत नसून त्यांचे कारस्थान बहुजनांच्या लक्षात येत आहे व त्यामुळे महाराष्ट्रातील जातीय-धार्मिक दंगली थांबल्या आहेत. हीच खरी आरएसएसच्या लोकांची पोटदुखी आहे.म्हणून आमदापुरेसारखे मराठा समाजातील तरुण हाताशी धरून जाणून-बुजून मराठ्यांमध्ये फूट पाडण्याचा कार्यक्रम या मंडळींनी सुरू केला आहे व त्यामध्ये मनुवाद्यांची कट कारस्थाने उघडी पाडणाऱ्या संभाजी ब्रिगेडला टार्गेट केल्या जात आहे.

संभाजी ब्रिगेडचे हिंदुत्व - संभाजी ब्रिगेडने महाराष्ट्रातील तरुणांना एक वेगळी वैचारिक दिशा दिलेली आहे. तरुणांना जातीय धार्मिक दंगलीत अडकवून त्यांचे आयुष्य खराब करण्यापेक्षा त्यांना जर रचनात्मक कार्याकडे वळविले तर निश्चितच त्यांचे भावविश्व बदलू शकते यावर संभाजी ब्रिगेडचा विश्वास आहे. म्हणूनच तरुणांच्या हातात दगड, गोटे, तलवारी देण्याऐवजी त्यांच्या हातात पुस्तके, लेखणी देऊन संभाजी ब्रिगेडने तरुणांना दिशा दिली आहे. उद्योग, व्यवसाय, शिक्षण, व्यापार याचे महत्त्व तरुणांच्या मेंदूवर बिंबवून त्यांना आर्थिकदृष्ट्या सक्षम बनविणे आणि मुख्य प्रवाहात आणणे हे संभाजी ब्रिगेडचे मुख्य उद्दिष्ट आहे आणि हीच गोष्ट या तथाकथित हिंदुत्ववाद्यांना नको आहे. संभाजी ब्रिगेडचे हिंदुत्व हे छत्रपती शिवाजी महाराजांचे अठरापगड जातीधर्माच्या लोकांना सोबत घेऊन चालणारे हिंदुत्व आहे. आमच्या हिंदुत्वात इतर धर्मियांचा अजिबात द्वेष नाही तर आमचे हिंदुत्व हे भारतीय राज्यघटना आणि लोकशाहीला मानणारे आहे.आपल्या धर्माचा अभिमान बाळगत असताना इतर धर्मियांचा द्वेष न करता त्यांचाही आपण आदर सन्मान केला पाहिजे ही छत्रपती शिवरायांची शिकवण म्हणजे आमचे हिंदुत्व आहे. त्यामुळे आरएसएस किंवा ढोंगी हिंदुत्वाद्यापेक्षा संभाजी ब्रिगेडचे हिंदुत्व श्रेष्ठ आहे. संभाजी ब्रिगेडचे हिंदुत्व हे खरे हिंदुत्व असून ते माणसाला माणसाशी जोडणारे आहे. संभाजी ब्रिगेडचे हिंदुत्व हे समतावादी, मानवतावादी, न्यायवादी हिंदुत्व आहे आणि मनुवाद्यांचे हिंदुत्व हे विषमतावादी, वर्णवर्चस्ववादी आणि इतर धर्मियांच्या द्वेषावर आधारलेले हिंदुत्व आहे. आमचे हिंदुत्व हे छत्रपती शिवरायांना राज्याभिषेक नाकारणारे, संभाजीराजांची बदनामी करणारे, महात्मा फुले, शाहू महाराज, बाबासाहेबांना बहिष्कृत करणाऱ्या लोकांना जाहीर विरोध करणारे आहे. आमचे हिंदुत्व हे या सर्व महापुरुषांचा सन्मान करणारे व त्यांच्या बहुजनवादी विचारांवर चालणारे आहे. संभाजी ब्रिगेडचे हिंदुत्व बहुजनांना समान हक्क आणि अधिकार प्रदान करण्याच्या बाजूचे आहे. त्यामुळे भरत आमदापुरे सारख्या मराठा तरुणाला भडकावून इतर मराठ्यांमध्ये संभ्रम निर्माण करणाऱ्या जातीयवाद्यांच्या आम्ही विरोधात आहो.

कट्टरतावाद्यांचे हिंदुत्व हे एका विशिष्ट वर्गाला पुढे नेणारे आणि हिंदूंमधील समस्त बहुजनांना तुच्छ आणि हीन समजणारे आहे.त्याच विषमते विरुद्ध संभाजी ब्रिगेड मागील पंचवीस वर्षापासून आवाज उठवत असून समस्त बहुजनांना आरएसएसचे षडयंत्र लक्षात आणून देण्यासाठी आमचा लढा आणि संघर्ष आहे. म्हणूनच आरएसएस मध्ये काम करणारे लोक त्यांच्या विरोधातील प्रस्थापित राजकीय पक्षांपेक्षा संभाजी ब्रिगेडचा जास्त राग करतात व वेळोवेळी संभाजी ब्रिगेडला बदनाम करण्याचे कारस्थान करतात. परंतु संभाजी ब्रिगेड या गोष्टींमुळे विचलित होणार नसून आपले कार्य आणखी जोमाने चालूच ठेवणार आहे व समस्त मराठा बहुजन तरुणांना जागृत करून त्यांच्या मेंदूची बौद्धिक, वैचारिक मशागत सुरूच ठेवणार आहे. ■ ■

अन्याय-अत्याचार विरोधात न्याय मागणे गुन्हा ठरणार ?

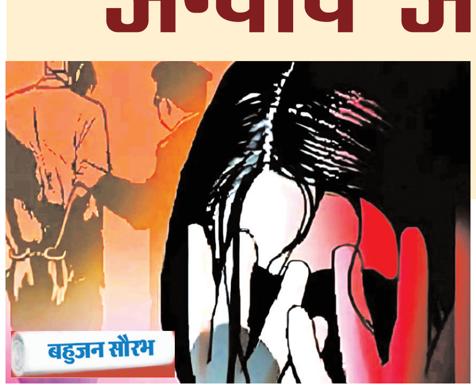

काय होणार रे मोर्चे काढू?.. बहुसंख्य लोक असे म्हणतात. 'जो अपने हक की बात करेगा', वो अर्बन नक्सल कहलायेगा.

त्या बहुसंख्य लोकांना माझे सांगणे आहे! बेकायदेशीर कृत्य आणि बेकायदेशीर संघटना या दोन शब्दांचे स्पष्टीकरण या विधेयकात नाही. मग हे बेकायदेशीर आहे हे कोण ठरवणार आहे? सरकारात असणारेच ना? सरकार!

मग तू जुनी पेन्शन मागू लागला तर ते त्यांच्या नजरेत बेकायदेशीर असेल?

तू रोजगार मागण्यासाठी रस्त्यावर उतरशील तर ते बेकायदेशीर असेल?

तू शेतकऱ्यांच्या हमी भावासाठी रस्त्यावर उतरला तर ते बेकायदेशीर असेल?

तू असंघटीत कामगार म्हणून रस्त्यावर उतरला तर ते बेकायदेशीर असेल?

तू अन्याय अत्याचाराच्या विरोधात स्त्यावर उतरला तर ते बेकायदेशीर असेल?

तू शिक्षणातील भ्रष्टाचार विरोधात रस्त्यावर उतरला तर ते बेकायदेशीर असेल?

तू उपचारासाठी आरोग्यासाठी रस्त्यावर उतरला तर ते बेकायदेशीर असेल?

कोणत्याही अन्याय-अत्याचार विरोधात न्याय मागणे गुन्हा ठरणार? सरकार मधल्या व्यक्तीने किंवा त्यांच्या पाल्याने किंवा त्यांच्या विचारधारेच्या लोकांनी एखाद्या चिमुकलीवर बलात्कार केला आणि तिला न्याय मिळवून देण्यासाठी तू रस्त्यावर उतरला तर कदाचित ते कृत्य सुद्धा बेकायदेशीर असेल?

वेठबिगारासारख्या काम करणाऱ्या शाळेतील स्वयंपाकीण ताई, आशा वर्कर्स, अंगणवाडी ताई, सफाई कामगार..जर किमान वेतन मिळावे म्हणून रस्त्यावर उतरणाऱ्यांची ताकद स्वतःमध्ये निर्माण करत असतील तर ते वर्तन बेकायदेशीर असेल? शाळा कॉलेजमध्ये वाढणाऱ्या प्रचंड फी च्या विरोधात तुला एल्गार पुकारायचा असेल तर ते सुद्धा बेकायदेशीर असेल? सरकारी दवाखान्यात औषधोपचार मिळत नाही म्हणून मरणाऱ्या गरीबांना न्याय मिळवून देण्यासाठी प्रशासनाच्या विरोधात तू पाय रोवून उभे राहण्याचा प्रयत्न करत असशील तर ते सुद्धा बेकायदेशीर असेल? पाचवी अनुसूची म्हणून तुला मालक व्हायची जी स्वप्ने पडतात...ते पूर्णत्वासाठी उचललेले तुझे पाऊल सुद्धा बेकायदेशीर असेल? जल जंगल जमीनीचा तुझा वर्षानुवर्षाचा लढा बेकायदेशीर असेल?

शहरातल्या झोपडपट्टीत तुझ्या बापजाद्यांची जिंदगी गेली. परंतु ती घरे अजूनही तुझ्या नावावर नाहीत. ते घर माझ्याच मालकीचे आहे. हा तुझ्या तोंडातून निघणारा हुंकार सुद्धा बेकायदेशीर असेल.

तुझ्याच जमीनी धरणांमध्ये बुडवून तू तुझ्या पुनर्वसनासाठी झटत असशील तर ते सुद्धा बेकायदेशीर असेल. धरणे तुझ्या जंगलात आणि पाणी मोठमोठ्या जमींदारांसाठी जेव्हा राखीव होईल तेव्हा तू तडफडशील. हे तडफडणे सुद्धा बेकायदेशीर असेल.

तुझ्या डोळ्यादेखत मराठी शाळा विकल्या जातील, तू शिक्षणाच्या गमभणसाठी पेन उचललास तर ते सुद्धा बेकायदेशीर असेल.

तुझ्या गावाकडे येणाऱ्या रस्त्यावर प्रचंड पैसा खर्चूनही जर खड्डे जसेच्या तसे असतील आणि ठेकेदार फॉर्चुनर गाडीत फिरत असतील तर हा जाब विचारणे सुद्धा बेकायदेशीर असेल.

तू सीएसटीच्या विरोधात बोलला, तू गॅस सिलिंडर दरवाढीच्या विरोधात बोलला, तू पेट्रोल-डिझेल भाववाढीच्या विरोधात बोलला, तू शेतकऱ्यांच्या खतांच्या भरमसाठ दरवाढीच्या विरोधात बोलला, गरीबांना होरपळवणाऱ्या महागाई विरोधात बोलला तरी ते बेकायदेशीर कृत्य असेल. कोणत्याही अन्याय अत्याचार विरोधात न्याय मागणे गुन्हा ठरणार. अजून काय सांगू बहुसंख्य भावांनो धोके तुम्हाला. हे सारे होऊ नये म्हणूनच आम्ही उन्हातान्हात रस्त्यावर, खेड्यापाड्यात, झोपडपट्टीत, गल्लीबोळात, डोंगर दऱ्यांमध्ये फिरतो आहे, हे सांगतो की, बहुसंख्यानो तुमचे स्वातंत्र्य धोक्यात आहे. जन सुरक्षा विधेयक मंजूर झाले तर वरील हक्क अधिकारासाठी लढणाऱ्या साऱ्याच जातीधर्माच्या लोकांना बेकायदेशीर कृत्य किंवा बेकायदेशीर संघटना म्हणून ठरवले जाईल आणि अर्बन नक्सल म्हणून घोषित करण्यात येईल. जर असे झालचे तर न्याय हक्कासाठी लढणाऱ्या संघटनांना कायमस्वरूपी जायबंदी करुन टाकतील आणि कार्यकर्त्यांना तुरुंगात सडवून टाकतील. संविधानाने दिलेल्या हक्क अधिकारासाठी लढण्याच्या अधिकाराला तडा जाईल आणि जे आर्थिक, सामाजिक, सांस्कृतिक दृष्ट्या दुर्बल व दुर्लक्षित घटक आहेत त्यांना आपल्या हक्क अधिकारासाठी लढता येणार नाही व जीणे हराम होईल हा गंभीर धोका लक्षात घ्या. हे सारे होऊ द्यायचे नसेल तर.....

सागर रामभाऊ तायडे
9920403859

जिस देश की सडके, सुनी हो जाती है,
उस देश की संसद, आवारा हो जाती है.....!

संविधान आणि स्वातंत्र्य अबाधित ठेवण्यासाठी झटणाऱ्या जागरूक संघटीत असंघटीत लोकांनी, त्यांच्या संस्था, संघटना, पक्ष यांनी याविरोधात जन जागृती केली पाहिजे. आजची पिढी जेव्हा संघर्ष करते, तेव्हा उद्याची येणारी पिढी स्वाभिमानी बनते. आजची पिढी जेव्हा लाचार बनते तेव्हा येणारी पिढी गुलाम बनून राहील. यावर प्रत्येक तरुणांनी गांभीर्याने विचार विनिमय करावा. नंतर वेळ निघून जाईल. ■ ■

बहुजन मानस

नागेश चौधरी (बहुजन विचारवंत)
9970873560

गुरुकुल वैदिक शिक्षणाचा जनद्रोह...

महाराष्ट्रात गुरुकुल शिक्षण पद्धती लागू करण्याचा इरादा फडणवीस सरकारने जाहीर केला आहे. हे गुरुकुल वा वैदिक शिक्षण काय प्रकार आहे हे समजून घेण्याची गरज आहे.
- नागेष चौधरी

या देशात सामान्यांचे शिक्षण हा प्रकार आर्यांच्या वर्चस्व काळात कधीच नव्हता. आर्यपूर्व काळात अर्थात, सिंधु संस्कृतीच्या काळात सर्वसामान्यांना शिक्षण मिळत होते की नाही याचे पुरावे आपणा जवळ नाही. तथापि, त्याकाळी जी भौतिक, वैज्ञानिक प्रगती उत्खननामधून दिसते त्यावरुन त्याकाळी शिक्षणाचा प्रसार असावा वा जे काही कौशल्य लोकांत होते, ते केवळ मूठभरात नव्हते. बहुसंख्य लोकांचा त्याला हातभार लागत असावा.

आर्यांच्या क्रूर व सर्वनाशी आक्रमणानंतर सिधुजनांच्या प्रगतीची साखळीच खंडित झाली आणि ते परांगदा झाले. आपले कौशल्य, आपले शिक्षण त्यांनी काही काळ जपलेही असेल परंतु आर्यांच्या सततच्या हिंसक कृतीमुळे ते आपले कौशल्य, आपल्या कला जपू शकले नाही, विकसित करु शकले नाहीत. आर्य आले नसते तर या देशातील बहुजनांनी भौतिकतेच्या सर्वच क्षेत्रात उत्तुंग झेप घेतली असती.

मूलनिवासी सिंधु लोकांच्या पतनानंतर आर्यवर्चस्व स्थापन झाले. परंतु आर्यांना इ.स. पूर्व 1000 पर्यंत लिपी नव्हती वा ते लिहू शकत नव्हते, म्हणून त्यांचे वेद ते पाठ करत व एका पिढीकडून दुसऱ्या पिढीपर्यंत पोचवत. सिंधु संस्कृतीत आर्यांच्या आधी लिपी होती. आक्रमक आर्यांचे सिंधु जन हे शत्रू होते. शत्रूंना त्यांनी दास केले आणि त्यांना कुठलेही मानवी अधिकार दिले नाही. उलट प्रत्येक प्रतिक्रांतीनंतर आर्य हे अधिकाधिक अमानुष झालेत. गुलामीच्या तंत्राचे अधिकाधिक विकसित रुप पुढे आणून त्यांनी अमानवी व्यवहारात वाढ केली. म्हणून या देशाचा बहुतांश इतिहास, हा बहुजांच्या दृष्टीने नकाराचा इतिहास आहे. संस्कृत आमची मातृभाषा नव्हती. इथल्या शूद्रातिशूद्रांची संस्कृत ही कधीच मातृभाषा नव्हती. सिंधु संस्कृतीमधील भाषा ही द्रविड भाषेची आद्य आवृत्ती होती असे देशोदेशीच्या इंडोलॉजिस्टांचे मत आहे. 'एज्युकेशन इन ऐन्शंट इंडिया' या पुस्तकाचे लेखक ए.एस. अळतेकर त्यांना संस्कृत न शिकवण्याचे कारण ते देतात, ते म्हणतात वैदिक संस्कृत ही शूद्रांची मातृभाषा नसल्याने, त्यांना संस्कृत श्लोक सांगितले असते तर ते काही पिढ्यानंतर ओळखण्यापलिकडे बदलले असते म्हणजे यातून एक लक्षात येते की शूद्रांची म्हणजे इथल्या मूलजनांची मातृभाषा संस्कृत नव्हती व त्यांच्यामुळे संस्कृत भाषा विद्रुप झाली असती, असे मत सर्वसाधारण ब्राह्मण जे शुद्ध भाषा विषयक मत मांडतात, तसेच मत अळतेकर मांडतांना दिसतात.

बुद्धापर्यंत बहुजनांना शिक्षणाधिकार नव्हता -

ब्राह्मणी वर्चस्व पक्के झाल्यावर बहुजनांना शिक्षण हा प्रकार अस्पर्शित होता. आर्य-ब्राह्मण जे शिक्षण घेत होते तेही आजच्या शिक्षणाशी तुलना करता निकृष्ट होते. कारण वेद नामक आठवणी पाठ करणे वा ते उच्चार जसेच्या तसे रक्षण करणे म्हणजे शिक्षण होते. इ.स. पूर्व 1000 पर्यंत ज्याला औपचारिक वा वर्गात बसून शिक्षण घेणे म्हणतात हा प्रकारच नव्हता. लिहिण्याची कला ती त्यानंतर उदयास आली. लिहिण्यासाठी पाटी (स्लेट) वा लेखनी हाही प्रकार नव्हता. कागदाचा शोधही लागला नव्हता. जमिनीवर हाताने वा काडीने रेघा ओढून अक्षरे गिरवल्या जात होती. एवढेच नव्हे तर अळतेकर म्हणतात, '18 व्या शतकापर्यंत आपल्या देशात क्रमिक पुस्तकेही नव्हती. (अळतेकर, एज्युकेशन इन एन्शंट इंडिया, पृ. 180)

बहुजन शिक्षण सुरुवात - अडीच हजार वर्षापूर्वी, वैदिक संस्कृतीचा पराभव करणाऱ्या बुद्धाने, सिंधु संस्कृतीनंतर पहिल्यांदा या देशात बहुसंख्य लोकांच्या शिक्षणाचा मुद्दा मांडला. वेदकाळात शूद्रांना अर्थात, बहुसंख्य लोकांना शिक्षणाचा अधिकार नव्हता.

म्हणजे त्यांना आपले कौशल्य वापरण्यासाठीही एक प्रकारची बंदी होती. वैदिक काळातील शिक्षण हे वेदातील ऋचांचे पठनापुरते मर्यादित होते. म्हणजे आर्यांचे रुढी रिवाज होते त्यांचे पठन करण्यात येत होते. आर्यांनी केलेली क्रूरताही त्या ऋचात होती. बुद्धाने बहुजनांना शिक्षण देतांना लोक भाषेचा पुरस्कार केला किंवा आपले विचार पाली या लोकभाषेतून दिले. अर्थात, ब्राह्मणांची भाषा संस्कृत होती तशी बहुजनांच्या पाली सकट आणखी भाषा होत्या व त्या संस्कृतपेक्षा जुन्या होत्या, मूळच्या होत्या हे मान्य करावे लागले. बुद्धाने म्हणून जनभाषेत उपदेश केला व जनभाषेत शिक्षण देण्याचा पुरस्कार केला. सम्राट अशोकाच्या काळात बहुजनांना शिक्षण घेता आले. बुद्धाच्या विचारांमुळेच स्त्रियांना शिक्षणाचे अधिकार मिळाले. वैदिक वाङ्मयाने मात्र स्त्रीला शिक्षणाचा अधिकार नाकारला. सम्राट अशोकाच्या लोकशिक्षणाची ग्वाही देतांना अळतेकर म्हणतात - In ancient Athens one in ten and in ancient Sparta one in wz received education. The case was much different in India down to the commencement of the Christian era. The shudras were e&cluded befor the days of Ashoka. An&ious thought and care was also bestowed on female education. Things however, gradually changed for the worse in the first millenium of the Christian era. The education of women began to be neglected. Kshtriyas and Vaishyas began to become progressively illiterate.' (Education in Ancient India, P. xzw)

या परिच्छेदातून हे स्पष्ट होते की, सम्राट अशोकाच्या समतावादी शासनात साक्षरता 60 टक्क्यांपर्यंत पोचली होती. त्यापूर्वी मात्र वैदिक शिक्षण शूद्रांसाठी बंद होते. अशोकाने स्त्रियांच्या शिक्षणाचाही विचार केला होता. परंतु इ.स.च्या पहिल्या हजार (सहस्त्रक) वर्षात मात्र शूद्र व स्त्रियांचाच नव्हे तर क्षत्रिय व वैश्य यांचे देखील शिक्षण बंद झाले होते. कारण त्यांचे उपनयन बंद करण्यात आले होते व त्यामुळे त्यांच्यात निरक्षरता वाढू लागली. मनुस्मृतीच्या विचारांचा शासकांवर जो प्रभाव दिसतो तो याच काळातील होय. म्हणजे मनुने ब्राह्मणांना शिक्षणाचे सर्वाधिकार दिले होते व इतरांना ते नाकारले होते व त्याचा परिणाम म्हणून सर्व बहुजनांवर (ब्राह्मणेतर) शिक्षण बंदीची कुऱ्हाड चालवली होती. याच काळात संस्कृतचा प्रभाव वाढवण्यात आला आणि जनभाषेला दाबण्यात आले.

संस्कृतचा बोलबाला व जनतेचा दाबला गळा - अळतेकर ब्रह्मण असूनही काही बाबी खऱ्या सांगून जातात. हिंदु शिक्षण पद्धती (वैदिक शिक्षणपद्धती) ही संस्कृत भाषेला महत्व देणारी होती व तशी नीती त्यावेळचे वर्चस्ववादी राबवत होते. बुद्ध विचारांच्या व सम्राट अशोकाच्या वंशजांचा खून करुन प्रतिक्रांतीला सुरुवात झाली व बहुजन शिक्षण बंद करुन शिक्षण पुन्हा ब्राह्मणांपुरते मर्यादित केले. लोकभाषा दाबून संस्कृतचाच वापर सत्ताधाऱ्यांनी करायला सुरुवात केली व बहुजनांच्या शिक्षणाचे तीनतेरा वाजवले.

अळतेकर याची कबुली देतांना म्हणतात - the prevalent illiteracy in India was due to degeneration from a more creditable cond tained in earlier centuries.Hindu education system was unable to stop this deterioration proably because of its concentration on Sansckrit and neglect of Vernaculars.' (अळतेकरांचे पुस्तक, पृ. 353)

हा वारसा असता तर... - बुद्ध विचारांवर आधारित सम्राट अशोक व त्याच्या वंशजांनी लोकभाषांना जे महत्व दिले व संस्कृतचे महत्व कमी केले. हाच वारसा पुढे सुरु असता किंवा पुष्यमित्र शुंगाची प्रतिक्रांती झाली नसती तर या देशातील बहुजनांची शैक्षणिक पात्रता प्रचंड प्रमाणात झाली असती.

अळतेकर याची कबुली देतांना म्हणतात - महावीर आणि बुद्धाने लोकभाषांना दिलेले महत्व जारी राहले असते तर आणि संस्कृतीचे महत्व वाढवण्यात आले नसते तर शिक्षणातील प्रगती कितीतरी जास्त दिसली असती.(प - 354) सातवाहन आणि इक्ष्वाकु आणि पल्लव राजांनी इ.स.च्या 3 ऱ्या शतकापर्यंत प्राकृत भाषांना

राज्यकारभारातही महत्व दिले होते. संस्कृतचे महत्व त्यानंतर वाढीस लागले व शिक्षण फक्त वरच्या वर्गासाठी मर्यादित झाले.

मुरलीमनोहर जोशीचे संस्कृतसाठी प्रयत्न - आज 21 व्या शतकात, पुन्हा दोन हजार वर्षापूर्वी जनभाषांचे महत्व कमी करुन बहुजनांच्या दृष्टीने त्यांच्या शिक्षणाची ऐतिहासिक काळापासूनची, त्यांना शिक्षणहीनतेत लोटणारी संस्कृत भाषा शवपेटीतून काढून पुन्हा प्रस्थापित करण्यात येत आहे. अखिल भारतीय ब्रम्ह कंपू रा.स्व. संघ परिवाराच्या नेतृत्वात मुरली म. जोशी व अटलबिहारी वाजपेयीच्या पुष्यमित्र शुंग साच्यातील शासकांकडून हे करवून घेण्याचा प्रयत्न केले व या संस्कृत भाषा उत्थानात बहुजन भाषांचे व शिक्षणाचे पतन व अधोगती निहित आहे, निश्चित आहे. आजचे केंद्र शासन ज्या पद्धतीने संस्कृत प्राथमिक स्तरापासून लागू करण्याची भाषा करत आहे त्यामागे संस्कृतच्या पुनःउत्थानासोबत बहुजनांचा शैक्षणिक घात करण्याचा वामनी इरादा आहे.

इतिहासापासून धडे घेऊन, इतिहासकालीन प्रतिक्रांती पासून धडे घेऊन बहुजनांनी आजच्या पुष्यमित्र शुंगी इराद्यांना सुरुंग लावल्याशिवाय त्यांचे भविष्य गडद अंधारात जाण्याशिवाय दुसरा उजेडाचा मार्ग दिसत नाही.

भाषा युद्ध - संस्कृत भाषेचा व संस्कृत शिक्षणाचा उदोउदो म्हणजे ब्राह्मणी व्यवस्थेचा व ब्राह्मण वर्चस्वाचा घाट पुन्हा वाढवणे व तो एवढा पक्का करणे होय की पुन्हा बहुजनांनी वर येण्याची स्वप्ने पाहू नये. बहुजनांनी भाषा युद्धासाठी सुद्धा तयार व्हायला हवे. संस्कृत आणल्याने नुसती भाषा येत नाही तर ती बरोबर अमानुष संस्कृतीही वाढीस लागते. आणि संस्कृतचा उदोउदो करणारे आजचे शासनकर्ते व त्यांचा परिवार कोण आहे हे लक्षात घेतले तर हे आणखी प्रकर्षाने समोर येते.

या लोकांच्या शिक्षण नीतीचा मुख्य भर म्हणूनच विज्ञान विरोधावर असतो. अमानुषतेवर असतो. संस्कृत ही राजभाषा, राष्ट्रभाषा करण्याचे ज्यांचे ध्येय आहे त्यांच्या लेखी शूद्रांच्या भाषा कचऱ्या समान आहेत. संस्कृत भाषेला मुरलीमनोहर जोशी सारखे महत्व महाराष्ट्रात पेशव्यांनी दिले व आज गुरुकुल शिक्षणाकडे वाटचाल हेच दाखवीत आहे. बहुजनांना शिक्षणच नाकारले नाही तर त्यांचे जिणे जनावरांपेक्षाही बेहाल केले.

भारतीय शिक्षणाचा ऐतिहासिक मागोवा हेच स्पष्टपणे दाखवते की ब्राह्मणी सत्ता व व्यवस्था ही ब्राह्मण पुरुष सोडून सर्वांना (त्यांच्या स्त्रियां देखील) शिक्षण कायद्याने नाकारतात. बंदी घालतात. ब्राह्मण विरोधी संस्कृती व शासन आले तरच बहुसंख्य लोकांच्या शिक्षणाचा विचार व आचार घडतो. उदा. बुद्ध, सम्राट अशोक, इस्लाम, इंग्रज इ. मुरलीमनोहर जोशी वैदिकता उंचावण्यासाठी व एकूणच शिक्षणातून बहुजनांना हद्दपार करण्यासाठी अंधश्रद्धा, संस्कृत, भविष्य आदि वैदिक शिक्षणांतर्गत येणारया बाबींचा समावेश करत आहेत. म्हणून प्रत्येक सजग बहुजन व्यक्तींनी व चळवळींनी या इतिहासाचे नीट आकलन करण्याची गरज आहे. मुरली मनोहर जोशीचे मंत्री खाते दाखवण्यासाठी मानव संसाधन विकास आहे व प्रत्यक्षात ते ब्रह्मण संसाधन व ब्राह्मण विकास मंत्री आहेत. त्यांच्या पाठीशी भाजप सरकारच नाही तर सारा संघ परिवार व त्याच्या ताब्यात असलेली प्रसार माध्यमे, प्रचारक, लेखक, साहित्यिक या सर्वांची भली मोठी फळी आहे. बहुजनांनी संस्था निर्माण केल्या, पण शिक्षणप्रणाली निर्माण केली नाही. बुद्ध शिक्षणाचा वारसा संपला इंग्रजी शिक्षणाचाही वारसा ते वेगाने संपवत आहेत आणि आणत आहेत वैदिक वारसा. बहुजन शिक्षण संस्थानिक हे त्या शिक्षणाचे षडयंत्राचे भार वाहू होणार की त्याचा मुकाबला करणार? आज अब्राह्मणी सत्ताधारी जर ब्राह्मणी शिक्षण नीतीचा विरोध करत नसतील तर त्यांच्यावर अवलंबून असणारे संस्था चालक काय करणार? ब्राह्मणी शिक्षणाच्या रुपाने येवू घातलेली अमानुषता आम्ही कशी पराभूत करु शकू? विचार करा? सांगा व प्रत्यक्षात आणा! ■ ■

“ अहंकार हा माणसाच्या प्रगतीचा मोठा शत्रू आहे. ”

बहुजन सौरभ
BAHUJAN SAURABHA

शहाणी राणी फुलनदेवी !

माझ्या गावापासून बेहमई पर्यंत माझे जे शोषण झाले, त्याची कोणी कल्पनाही करू शकणार नाही. इतका भयानक अन्याय माझ्यावर झाला. सवर्ण ठाकूरांनी मला बेहमई मधे नग्न करुन फिरवले. तर प्रोड्युसर डायरेक्टर शेखर कपूरने सिनेमा खपवण्यासाठी मला दररोज पडद्यावर नग्न केले.

|| रवि भिलाणे

बँडीट क्वीन सिनेमाच्या माध्यमातून. या सिनेमात सत्य कमी आणि नग्नताच जास्त दाखवली. सेन्सॉर बोर्ड बघत राहिले. व्हॅलेंटाईन डे ला विरोध करणारे नेतेही डोळ्यावर पट्टी बांधून गप्प बसले. कोणीच त्या विरोधात बोलले नाही... ही जळजळीत प्रतिक्रिया होती, फुलन देवीची. हो, तीच फुलन देवी, जीने तिच्यावर बलात्कार करणाऱ्या उच्चवर्णीयांच्या गावात घुसून दिवसाढवळ्या बावीस मुडदे पाडले होते. चंबळच्या खोऱ्यातील डाकुराणी फुलनदेवी. बँडीट क्वीन ! तिची ही प्रतिक्रिया आहे 1998 साली ती मुंबईतील पवई विभागात आली होती तेव्हाची. स्थानिक नगरसेवक चंदन चित्तरंजन शर्मा यांच्या पुढाकाराने आयोजित करण्यात आलेल्या पवई महोत्सवाकरता ती आली होती. हा महोत्सव महिनाभर चालला आणि फुलनदेवी तिथे आठवडाभर राहिली. 1996 ला जरी ती खासदार म्हणून निवडून आली असली तरी 1998 ला मुंबईत आली तेव्हा ती खासदार नव्हती. अर्थात 1999 ला ती पुन्हा खासदार म्हणून निवडून आली म्हणा. पण या मधल्या वेळात तिने जी काही भटकंती केली, त्यापैकी एक ही मुंबईची भेट. याच भेटीत तिने दूरदर्शनच्या वार्ताहराला मुलाखत देताना आपला संताप जाहीर केला. तिच्या मुंबईतील वास्तव्यात तिची संपूर्ण देखभाल करण्याची जबाबदारी होती, विक्रोळी पार्कसाईटचे रहिवाशी आणि पवई महोत्सवाचे महासचिव सुनील काजरोळकर यांच्यावर. फुलन देवीची मुलाखत चालू असतांना सुनील तिथेच होता.

आज जवळपास एकवीस वर्षानंतरही सुनील काजरोळकर फुलनदेवीला विसरू शकलेला नाही. जेव्हा कुठे अन्याय अत्याचार, बलात्कार, शोषण, दमन होते, तेव्हा तेव्हा सुनीलला फुलन देवी आठवते. लॉकडाऊनच्या काळात रुळावर झोपलेले सतरा मजूर रेल्वेखाली चिरडून मारले गेले, तेव्हाही सुनीलला सर्वात आधी आठवली, फुलनदेवी. तिने हा अत्याचार सहन केला असता का? काय केले असते तिने ? असे प्रश्न त्याला छळत राहतात. 25 जुलै हा तर फुलन देवीचा स्मृतिदिन. त्यामुळे तिची स्मृती जागणे तर अपरिहार्यच होते.

सुनील सांगत होता, 1998 मधे सर्व प्रथम मला फुलनदेवी यांना भेटण्याचा योग आला. सामाजिक कार्यक्रमाच्या निमित्ताने त्या मुंबईत आल्या होत्या. या कार्यक्रमाच्या नियोजनाची जबाबदारी माझ्यावर होती. त्या अतिशय व्यस्त असूनही एक आठवडा कार्यक्रमात सहभागी झाल्या होत्या. इतका वेळ या पूर्वी त्यांनी कोणत्याही कार्यक्रमास दिला नव्हता. रोजच माझी त्यांच्या सोबत भेट होत असे. त्यांचे जीवन फारच खडतर होते. त्यांचा चंबळची डाकू ते दोन वेळा लोकसभेत खासदार होण्यापर्यंतचा प्रवास रोमांचक होता .फुलनदेवी जाती व्यवस्थेच्या विरुध्द होत्या. जाती व्यवस्थेमुळे त्यांचे व त्यांच्या निषाद (नावाडी/मल्लाह) समाज बांधवांचे अतोनात शोषण झाले होते. त्या निडर व धाडसी स्वभावाच्या होत्या. त्यांनी अन्यायाशी कधीच तड-जोड केली नाही. 14 फेब्रुवारी 1981 ला उत्तर प्रदेशातील बेहमई गावात 22 ठाकूरांचे हत्याकांड झाले आणि ही बातमी वाऱ्यासारखी जगभर पसरली आणि अवघ्या 17 वर्षाच्या फुलनदेवी यांचे नाव बॅन्डीट क्वीन म्हणून जगासमोर आले. उत्तर प्रदेशचे तत्कालिन मुख्यमंत्री व त्यानंतर जनता दलाचे सरकार असतांना प्रधानमंत्री राहिलेले व्ही.पी.सिंग यांना आपल्या मुख्यमंत्रीपदाचा राजीनामा द्यावा लागला. केंद्रातील इंदिरा गांधी सरकार ही हादरून गेले. या हत्याकांडामागचे कारणही भीषण होते. याच गावात ठाकुरांनी फुलनदेवीला नग्न करुन तिच्यावर सतत तीन आठवडे बलात्कार केला होता. त्या अपमानाचा सूड तिने बेहमई हत्याकांडातुन घेतला होता. एका सतरा वर्षाच्या, चार साडेचार फूट उंचीच्या किरकोळ मुलीने दबंग समजल्या जाणाऱ्या चाळीसेक ठाकूराना त्यांच्याच गावात रांगेत गुडघ्यावर बसवून ठोकून टाकले होते. 22 मेले, कित्येक जखमी झाले. विशेष म्हणजे गावातील एकही बाई माणूस, लहान मूल किंवा वयस्कराला साधा ओरखडा ही काढला नाही तिने. मात्र जात, जमीन, जवानी यांच्या गुर्मीत असलेल्या मिजासखोर पुरुषातील एकालाही सोडले नाही. या चिमण्या शरीरात रागाचा इतका दारुगोळा कसा काय साठला होता? अचानकपणे एका दिवसात तर नक्कीच नाही. फूलन देवी (10ऑगस्ट 1963 - 25 जुलै 2001) चा जन्म उत्तर प्रदेशातील गोराहा या छोट्याशा गावात झाला. मागासवर्गीय परीवारात जन्मजात दारिद्र्योशिवाय काय असणार? त्यात महिलेचा जन्म. ब्राम्हणी पितृसत्ताक संरजामी समाजात तिच्याकडे सामूहिक लुटीचा माल म्हणूनच हक्काने पाहिले जाते. तिच्या विरोधाची तर सुतराम शक्यता नसते. अशात एखादीने जर विरोध केला तर...? तर ती सतावली जाते, नासवली जाते, वापरून फेकली जाते आणि गरज संपली तर किड्या मुंगीसारखी चिरडून संपवलीही जाते. मात्र इतके होऊनही पुन्हा उभी ठाकली तर...?

तर ती फुलन देवी असते. जिथे शब्द, भाव, नाती गोती, माणुसकी, देव, धर्म, काळ वेळ... साऱ्यांच्या सीमा संपल्या होत्या. तिच्या काही सहकाऱ्यांनी केलेल्या मदतीमुळे अखेर एकवीस दिवसांनी ती स्वतःची सुटका करून घेऊ शकली. तिने स्वतःची टोळी बनवली. 14 फेब्रुवारी 1981 ला ती पुन्हा त्याच गावात परत आली. आपल्या फौज फाट्यासह. ठाकूर श्रीराम आणि लालारामच्या शोधात आणि मग तिने जे काही केले तो इतिहास तर जगजाहीर आहे. बेहमई हत्याकांडानंतर दोन वर्षे उलटली तरी उत्तर प्रदेश आणि मध्यप्रदेश पोलीस तिला पकडू शकले नाहीत. फुलनच्या नावावर आतापर्यंत अपहरण, दरोडे अशा तब्बल 48 गुन्ह्यांची नोंद झाली होती. शेवटी इंदिरा गांधी सरकारच्या विनंतीवरून तिने आत्मसमर्पणाचा निर्णय घेतला. यावेळेस, फूलन आजारी होती आणि तिच्या टोळीतील बहुतेक सदस्य मरण पावले होते, काहींना पोलिसांनी मारले होते तर काहींना प्रतिस्पर्धी टोळ्यांनी मारले होते.

फेब्रुवारी 1983 ला मध्य प्रदेशातील भिंड येथे मुख्यमंत्री अर्जुनसिंग आणि लाखभर लोकांच्या साक्षीने तिने महात्मा गांधी आणि देवी दुर्गा यांच्या प्रतिमांसमोर आपली बंदूक खाली ठेवली. तशी तिची अटच होती. ती पोलिसांना शरण जाणार नव्हती. गेली नाही. लोकांनी डाकुराणी फुलन देवीचा जयजयकार केला. देशविदेशात फुलनदेवी नावाच्या डाकू राणीची चर्चा झाली. मात्र इथेच बहुतेक इतिहासाची गफलत झाली.

फुलनदेवी डाकू राणी नव्हती, तर शहाणी राणी होती. शरणागतीवेळी ती फक्त 19 वर्षांची होती. अशिक्षित, बलात्कारित, हत्यारीन अशी ही मुलगी पोलिसांसमोर नव्हे तर अशा प्रतिकांसमोर शरणागती पत्करते, ज्यातील एक अहिंसेचा पुजारी आणि राष्ट्रपिता म्हणून ओळखला जातो तर दुसरी दुर्जनांचा नाश करणारी मातृदेवता मानली जाते. एखाद्या डाकूने असे माता पिता निवडावेत ही काय अनवधानाने केलेली सहज साधी कृती होती? आणि जुलमी व्यवस्थेचे पाईक समजल्या जाणाऱ्या पोलिसांसमोर नव्हे तर आपल्या 'लोकांच्या साक्षीने बंदूक खाली ठेवणे हे शहाणपण काय सांगून जाते? तिच्या शहाणपणाची कमाल मर्यादा तर पुढेच आहे. फुलन देवीला पुढील अकरा वर्षे तुरुंगात काढावी लागली. 1993-94मध्ये उत्तरप्रदेशच्या मुलायमसिंग यादव सरकारने तिच्यावरील खटले मागे घेतले आणि तिला तुरुंगातून मुक्त केले. आयुष्याची वीस वर्षे जुलूम, अन्याय, अत्याचार सहन करण्यात आणि त्यांचा प्रतिकार करण्यात तर पुढची अकरा वर्षे तुरुंगात काढून आलेली निषाद किंवा मल्लाह नावाच्या, लोकांना नावही माहीत नसलेल्या मागासलेल्या नावाडी जातीच्या त्या निरक्षर बाईने तुरुंगातून बाहेर आल्याबरोबर एका झटक्यात बौद्ध धम्म स्वीकारला. इथे बुद्ध, शाहू, फुले, आंबेडकरांचे उठता बसता नाव घेणारे, त्याचा फायदा उपटणारे प्रगत- अप्रगत जात वर्ग समूहातले बुद्धिजीवी, विचारवंत, राजकारणी, प्रस्थापित स्त्री-पुरुष हे आयुष्य संपत आले तरी बुद्धाच्या वाटेला जायची हिम्मत करत नाहीत, अन ही बाई कोणाला काही कळायच्या आत ते सगळे करून मोकळी होते. आजपासून पंचवीसक वर्षांपूर्वी! म्हणून म्हणतो... डाकू राणी नव्हे, ती तर शहाणी राणी! बुद्धाच्या ज्ञान मार्गावर निघालेली.

25 जुलै 2001 रोजी दिल्ली येथील निवासस्थानी फुलनदेवीचा खून करण्यात आला. पितृसत्ताक ब्राम्हणी संरजामी व्यवस्थेच्या खुनशी औलादीने नागपंचणीच्या दिवशी, फुलनच्या घरातील दुधाची खीर खाऊन तिलाच गोळ्या घातल्या.

खरे तर या धरतीवर फुलनला फुलूच द्यायचे नाही असा प्रयत्न अविरत केला जात असतो. फुलन तुरुंगात आजारी असतांना तिला न विचारता तिच्या गर्भाशयाची पिशवी काढून टाकण्यात आली. वर या गोष्टीचे समर्थन करतांना तो डॉक्टर दात विचकत म्हणाला, आता हिच्या पोटी एखादी फुलन जन्माला येण्याचा प्रश्नच उरला नाही. त्यांची व्यवस्था फुलनदेवीला टरकून असते.

फुलन डाकू राणी असते म्हणून नव्हे, तर व्यवस्थेला आव्हान देणारी शहाणी राणी असते म्हणून...! ■■

अनंतायन

मैं हूँ ना !

ॲड. अनंत खेळकर
मो. 9370061677

बऱ्याच वर्षांपूर्वी त्याने गाव सोडलं होते. गावाकडे थोडीशी शेती होती. आईवडील शेतात राबायचे. त्यांनीच कष्ट करून मुलाला स्वतःच्या पायावर उभे केले होते. आता आईवडील नाहीत. गावाकडची शेती आणि घर विकून टाकले होते. आज नात्यातील व्यक्तीच्या घरी लग्न असल्यामुळे तो गावी आला होता. गावातच मुक्काम करायचा होता. रात्री बिछान्यावर पडला असतांना त्याला सर्व गोष्टी आठवल्या. तो विचारांच्या तंद्रीत हरवून गेला. आपले बाबा शिकलेले होते. पण आजीआजोबांचे ते एकुलते एक मुल असल्याने त्यांच्या आग्रहाखातर ते शेती करीत होते. त्यांचे त्याच्या आईबाबांवर प्रचंड प्रेम होते. एकदा आजीआजोबा माझे कोडकौतुक करीत असतांना बाबा म्हणाले, 'आजीआजोबांचा खरा जीव हा आपल्या पोरांपेक्षा नातवंडात असतो. कारण मुद्दलापेक्षा कुणालाही व्याजाचाच जास्त आनंद असतो'. त्यानंतर ते मला म्हणाले, 'मज्जा आहे तुझी! आजी अन् आजोबा हे भोजनाच्या थाळीतील लोणच्याप्रमाणे असतात. त्यांचे प्रमाण कमी असले तरी ते भोजनाची लज्जत वाढवतात'. त्यांना शेतकरी असल्याचा खुप अभिमान वाटायचा. ते म्हणायचे, 'स्वतःचे घर गळत असुनही जो पावसाची प्रार्थना करतो तो केवळ शेतकरीच असतो' त्याला आठवले बाबा म्हणायचे, पोरा ! बाजारात विकत मिळणारी पुस्तके वाचूनही जे ज्ञान मिळत ते ज्ञान अनुभव नावाच्या पुस्तकातून मिळते. अरे! तुमच्याजवळ असलेल्या पुस्तकांचे लेखक अनेक असतात पण अनुभवाच्या पुस्तकाचे आपण स्वतः लेखक असतो. अनुभवाचे साहित्य काळजाच्या पानावर लिहले जाते. हे पुस्तक आपल्याला शिकवते की, शाळा, कॉलेजमधील पुस्तके वाचतांना तसेच त्यातून काही शिकतांना झोप येते पण जेव्हा आयुष्याचे पुस्तक वाचतांना किंवा त्यातून जेव्हा शिकायची वेळ येते तेव्हा भल्याभल्यांची झोप उडून जाते. आम्ही शेतकरी माणसे. काळ्या आईशी ईमान राखतो. ही काळी आई देखील आम्हाला खुप काही शिकवते की, ती शिकवते पेरणी कधी, कुठे, कशाची अन् केव्हा करावी? एकदा का ह्याचे ज्ञान आले म्हणजे पेरणीचे सार्थक होते. मातीतून मोती पिकवता येतात. पेरणी ही केवळ धान्याचीच नसते. तर पेरणी आचार, विचार, शब्द अन् संस्काराचीही असते. आम्हाला शेती करतांना कधी कधी पुर, दुष्काळ, नापिकी, पिकावरील रोगराई, शेतमालाला भाव न मिळणे अशा अनेक संकटांचा सामना करावा लागतो. आम्ही शेतकरी दरवर्षी पुन्हा नव्या उमेदीने कामाला लागतो. त्याचे महत्वाचे कारण म्हणजे आम्ही केलेली बियाण्यांची पेरणी. ही पेरणी करतांना जे बियाणे मातीत गाडतो. ते ईवलेसे बीज गाडल्या गेल्यावरही संघर्ष करते. ते तोपर्यंत संघर्ष करीत राहते जोपर्यंत धरणीची छाती चिरून वर येत नाही तो पर्यंत हा संघर्ष सुरूच असतो. त्यातून ते बियाणे हेच सिद्ध करते की आपले अस्तित्व टिकवायचे असेल तर संघर्ष हा अटळ आहे. ते बियाणे आम्हा शेतकऱ्यांना हेच सांगत असते. खचून जाऊ नको. 'खुल जाएँगे सभी रास्ते, रुकावटों से लड़ तो सही। सब होगा हासिल, तू ज़िद पर अड़ तो सही 'संघर्ष हा आयुष्याचा अविभाज्य घटक आहे. हे सत्य नाकारून चालणार नाही. मी त्या लोकांचे थडके बघीतले आहे. ज्यांनी मरणाच्या भितीने कधीही संघर्ष केला नाही. ह्या मातीने खुप काही शिकवले रे! ज्यांच्यात नुकसान सहन करण्याची धमक असेल, तीच व्यक्ती नफा कमावू शकते. मग तो व्यापार असो की शेती, व्यवसाय असो की नातेसंबंध. आम्ही आमची जी कमाई आहे त्यात खुश राहतो. ह्याचे कारण आम्ही असे मानतो की, 'जिंदगी जीने के लिए भलेही जेब में गांधी ना हो लेकिन दिल में आँधी जरूर होना चाहिए 'आम्हाला हे कळते की, जो जिवंत आहे त्याला गरजा ह्या असतातच पण ह्या गरजा नियंत्रित करता यायला हव्या. तसे पाहिले तर गरजा भिकाऱ्याच्याही पुर्ण होतात आणि हाव असो की ईच्छा, आकांक्षा ह्या तर बादशहाच्याही अपूर्ण राहतात. शेतकऱ्यांना जगाचा पोशिंदा का म्हणतात ? तर जगण्यासाठी श्वासा एवढेच धान्यही गरजेचे आहे. परमेश्वराने प्रत्येकाला जन्मासोबत भुक दिलेली आहे. भुक म्हणजे काय ? तर 'भूख मौत से भी बड़ी होती हैं सुबह मिटाओ तो शाम को फिर खड़ी हो जाती है' ही भुक भागवण्यासाठी जी भाकरी लागते त्याभाकरी बाबत काय सांगु ? भाकर खायला जेवढा वेळ लागतो त्यापेक्षा जास्त वेळ हा भाकर बनवायला लागतो. अन् त्यापेक्षाही अधिक वेळ हा ज्या ज्वारीने भाकर बनते ती ज्वारी पिकवायला अन् खरा वेळ लागतो तो भाकर कमवायला. लोक आम्हाला म्हणतात, जर शेतीत नुकसान होत असेल तर कास्तकारी कशाला करता ? त्यावर आम्ही हेच म्हणतो 'हादसों की जद पे है, तो क्या मुस्कुराना छोड़ दे ? ज़लज़लों के ख़ौफ़ से क्या घर बनाना छोड़ दें ? 'बाबांमध्ये कमालीची जिद्द होती. एकदा पुरात संपूर्ण शेत खरडून गेले. बाबांनी पुन्हा नव्या जोमाने मेहनत करून शिवार पूर्ववत केले. तेव्हा त्यांनी त्यांच्या मित्राला एक शेर ऐकवला. आजही आपल्या मनात त्या ओळी कोरल्या गेल्या आहेत. 'अब तो हादसे भी हैरान है हमसे हम उजड़ने के बाद भी बसें बसें से लगते है 'त्याला आठवले बाबांना वाचनाचा छंद होता. त्यामुळे त्यांना शेरोशायरीची, कवितेची, साहित्याची उत्तम जाण होती. विविध विषयांवरील त्यांचा व्यासंग फार दांडगा होता. ते उपयोगात येत नसेल तो मनात साचलेला कचरा आहे. ह्या ज्ञानाची महती प्रत्येकाला कळतेच असे नाही. तुला सांगतो! जर खरेदी करणारा रद्दीवाला असेल तर वेद, पुराण अन् ग्रंथातील ज्ञान देखील त्याच्यासाठी रद्दीच असते. तो विचार करू लागला. परिस्थिती कशीही असो आपण बाबांना सदैव आनंदात पाहीले. एका वर्षी शेतीला लावलेला खर्च तर निघालाच नाही उलट खुप नुकसान झाले तरीही बाबांचा चेहरा आनंदी होता. बाबांना जेव्हा त्यांचे रहस्य विचारले तेव्हा त्यांनी काय सुंदर शेर सांगितला. क्या बात! जिंदगी में मुश्किलें तमाम हैं, फिर भी इन होंठों पे मुस्कान है क्योंकि जा़नि जब हर हाल में है, तो फिर मुस्कुराकर जीने में क्या नुकसान है ? तो आठवणीच्या विश्वात रमलेला असतांना त्याला कुणीतरी हाक मारली. तो भानावर आला. पण बाबांचा आनंदी चेहरा काही केल्या नजरेसमोरून हटत नव्हता. जणु त्याला ते आश्वस्त करीत होते 'तु फक्त हाक मार, मै हूँ ना!'. ■■

माणिकराव कोकाटेंबद्दल सरकार एवढी लाचार का?

सध्याच्या परिस्थितीत राज्यातील काही आमदार, मंत्री व राजकीय कार्यकर्त्यांनी कायद्यांचे उल्लंघन करून संपूर्ण हद्दी पार केल्याचे स्पष्ट दिसून येते. यावर मुख्यमंत्री देवेंद्रजी फडणवीस यांनी सुद्धा चिंता व्यक्त करीत म्हणाले होते की, अशा घटना वारंवार होत राहिल्या तर लोक म्हणतील की संपूर्ण आमदार माजले. असे सुचक विधान त्यांनी विधानभवन परिसरात झालेल्या हाणामारीच्या दरम्यान केले होते.

या अगोदर संजय गायकवाड यांनी आमदारकीची हद्दपार करून विधानभवन कॅन्टीन मालकाला पावेल आणि बनियानवर येवून मारहाण केली व विधान भवनाच्या सभ्यतेचे उल्लंघन केले आणि आतातर कृषी मंत्री माणिकराव कोकाटे यांनी संपूर्ण हद्दपार करून शेतकऱ्यांच्या समस्येकडे पाठ फिरवून रम्मी खेळण्यात व्यस्त आहेत. कोकाटे नेहमीच वादाच्या भोवऱ्यात राहीले आहेत, तरी सरकार व पक्ष त्यांच्या पाठीशी उभे आहेत हे कसे काय? ही बाब राज्याच्या 14 कोटी जनतेच्या समजण्या पलिकडील आहे. राज्यात निसर्ग आपली करवट बदलत आहे. कधी खूप पाऊस तर कधी पाऊसाची दडी यामुळे शेतकरी मोठा चिंतेत आहेत आणि मंत्री कोकाटे महाशय रम्मी खेळण्यात गुंग आहेत. वारे वा, शेतीप्रधान देशा तुझ्या छायेत असेही नालायक आणि बेशरम मंत्री असतात ही दुःखाची बाब आहे. राज्यातील शेतकरी दररोज कुठे ना कुठे आत्महत्या करीत आहे, शेतकऱ्यांजवळ शेती वाहण्यासाठी बैल नाही हे सुद्धा महाराष्ट्रासह संपूर्ण देशांनी पाहीले, शेतकरी जमीनीने व मनाने करोडपती असुन सुद्धा पैशांनी शुन्य आहे, शेतकऱ्यांच्या मुलांसाठी शाळेत जाण्यासाठी पुलाची व्यवस्था नाही. भर पावसात झाडांच्या फांद्यांवरून चढून शाळेत जावे लागते. अशा अनेक जटील समस्या राज्यापुढे आहेत, शेतकऱ्यांच्या मुलभूत व अती आवश्यक सेवांकडे दुर्लक्ष करून रम्मी खेळणे म्हणजेच जुगार खेळण्यात राज्याचा कृषी मंत्री कोकाटे व्यस्त असतो, तेही विधान परिषदेत चर्चेदरम्यान याला किती शरमेची आणि लाजीरवाणी गोष्ट म्हणावी आणि अशा घृणास्पद कृत्याबद्दल अजूनपर्यंत त्यांचा राजीनामासुद्धा सरकारने मागीतला नाही किंवा कठोर कारवाईसुद्धा केली नाही. म्हणजेच सरकारला अश्याच लोकांची गरज आहे का असाही प्रश्न उपस्थित होतो. पुर्वी देशाचे राजकारण महाराष्ट्रातून चालायचे. परंतु आता तर महाराष्ट्राला राजकीय पुढाऱ्यांनी संपूर्णपणे कलंकित केले आहे. पुर्वी युपी-बिहारीमध्ये गुंडाराज चालायचा असे म्हटल्या जायचे. परंतु आता तर महाराष्ट्रात गुंडाराज विधानभवन परिसरात दिसून येत आहे आणि जबाबदार कोकाटेसारखे मंत्री विधानपरिषदेत रम्मीसारखे जुगार खेळण्यात मग्न आहेत. यामुळे राज्याच्या जनतेला काय मॅसेज जाईल व हे मंत्री काय जनतेचे व शेतकऱ्यांचे सेवा करेल हा मोठा आणि गहण प्रश्न उपस्थित होतो. जो व्यक्ती शासनाला भिकारी म्हणतो, यावरून त्यांची

मानसिकता किती खालच्या दर्जाची असेल हे आपण समजू शकतो. तरीही सरकार शांत आहे हे कसे काय? या अगोदर सुद्धा शेतकऱ्यांबद्दल घृणास्पद आणि बेजबाबदार वक्तव्य केले होते. म्हणजे अनेकदा शेतकऱ्यांच्या जखमेवर मीठ चोळुन ठेच पोहचणारे, शासनाला कमजोर करणारे आणि राज्याच्या 14 कोटी जनतेची अवहेलना करणारे अनेक वक्तव्य करणाऱ्या माणिकराव कोकाटेंना सरकार अभय का देत आहे? ही अत्यंत शरमेची व लाजिरवाणा बाब आहे असे मी समजतो. राज्याची जनता, शेतकरी व प्रशासन यांच्याविरुद्ध वारंवार अवहेलना करणारे वक्तव्य करणाऱ्या कोकाटेंना मंत्री पदावरून व आमदारकी पदावरून ताबडतोब बरखास्त करायला पाहिजे होते. आपण म्हणतो की गुन्ह्याला माफी नाही, परंतु शेतकऱ्यांचा, राज्याच्या जनतेचा व सरकारचा मोठा अपमान करणारा गुन्हेगार कोकाटे आहे हे माहीत असुनसुद्धा मंत्री पदावर विराजमान आहे. म्हणजेच सरकार व कोकाटेंचा पक्ष गुन्हेगाराला एकावर-एक माफ करतांना दिसत आहे ही लोकशाहीला कलंकित करणारी बाब आहे. आता अशी चर्चा आहे की स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांचा विचार करता त्यांचा मंत्रिपदाचा राजीनामा घेतला जाणार नाही. कोकाटेंकडून कृषी खाते काढून ते मकरंद पाटील यांना दिले जाईल आणि पाटील यांच्या कडील मदत व पुनर्वसन खाते कोकाटेंना दिले जाईल अशा चर्चेला उफान आले आहे. म्हणजेच विधानपरिषदेत रम्मीसारखा जुगार खेळणारा मंत्री, शेतकऱ्यांचा अपमान करणारा व 14 कोटी जनतेला ठेच पोहचणारे कोकाटे यांच्यावर कायदेशीर कोणतीच कारवाई न करता सरकार अभय देत आहे. ही राज्यासाठी, शेतकऱ्यांच्या दृष्टीकोनातून धक्कादायक बाब आहे. यावर सरकार व राज्यपालांनी गांभीर्याने विचार करावा व माणिकराव कोकाटेंवर योग्य ती कायदेशीर कारवाई करावी. ■■

रमेश लांजेवार
मो.- 9921690779

27 जुलै 1978 हा नामांतर आंदोलनातील अविस्मरणीय ठराव दिन

नामांतर आंदोलनाच्या ऐतिहासिक पाऊलखुणा तपासताना 27 जुलै 1978 या तारखेला त्या आंदोलनात अनन्यसाधारण महत्त्व आहे. कारण याच दिवशी महाराष्ट्र राज्याच्या दोन्ही सदनात विद्यापीठाच्या नामांतराचा ठराव संमत करण्यात आला होता. ही बाब सामाजिक न्याय, ओळख, प्रतिष्ठा आणि बहुजन समाजाच्या हक्क अधीकाराशी निगडित आहे. या आंदोलनाचे पार्श्वभूमी समजून घेताना काही महत्त्वाचे ऐतिहासिक आणि सामाजिक घटक लक्षात घेणे अत्यावश्यक आहे. Symbol of knowledge अर्थात ज्ञानाचे प्रतीक भारतरत्न डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर हे भारताचे संविधानाचे निर्माते असून समाज सुधारक व वंचित, पीडितांच्या आंदोलनाचे प्रणेते होते. ज्यांनी शैक्षणिक सुधारणा, मानवी हक्क, आत्मसन्मान, आत्मभान येण्यासाठी समता, स्वातंत्र्य, बंधुता व न्याय प्राप्त करून घेण्यासाठी सामाजिक जीवनात शेवटच्या श्वासापर्यंत संघर्ष केला परिणामी वंचित मूलनिवासी बहुजन समाजासाठी डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर हे एक प्रेरणादायी नेतृत्व ठरले.

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांनी 8 जुलै 1945 ला पीपल्स एज्युकेशन सोसायटीची स्थापना केली होती. ज्या अंतर्गत 20 जून 1946 ला मुंबई येथे सिद्धार्थ महाविद्यालयाची तर औरंगाबाद येथे 19 जून 1950 ला मिलिंद महाविद्यालयाची स्थापना केली आहे. त्यावेळी मिलिंद महाविद्यालयाच्या पायाभरणी प्रसंगी गोविंद भाई श्रॉफ आणि माणिकचंद पहाडिया यांच्या नेतृत्वाखाली एक शिष्टमंडळ डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या भेटीला आले होते. त्या शिष्टमंडळाने आपण हे जे महाविद्यालय सुरू करीत आहात, ते या ठिकाणी चालेल काय? असा शंकास्पद प्रश्न उपस्थित केला होता. तेव्हा डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर उद्गारले होते की, येथे केवळ एक महाविद्यालय उभारून चालणार नाही तर एक विद्यापीठ सुद्धा उभारले पाहिजे, अशी इच्छा व्यक्त केली होती. यातून डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांची शैक्षणिक दूरदृष्टी आपल्या लक्षात येते. त्यांनी जागतिक स्तरावरील उच्च कोटींच्या आंतरराष्ट्रीय विद्यापीठातून ज्ञानार्जन केले होते. त्यामुळे सिम्बॉल ऑफ नॉलेज अर्थात ज्ञानाचे प्रतीक संबोधले जाते. तसेच, विद्यार्थी या शैक्षणिक संस्थेतून तयार व्हावेत जेणेकरून मानवतावादी आधुनिक समाज निर्माण करता येईल ही त्यांची अपेक्षा होती. 15 डिसेंबर 1952 ला एल्फिन्स्टन कॉलेजच्या वार्षिक स्नेहसंमेलनात आधुनिक विद्यार्थ्यांच्या समस्यांवर मार्गदर्शन करतांना डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर म्हणाले होते की, आधुनिक जगातील आवश्यकतेच्या पूर्ततेसाठी केवळ प्रशिक्षित कारकुनांची निर्मिती करणारे केंद्र चालवून काम भागणार नाही, तर शक्तीवर्धक ज्ञानाचे प्रतीक असणारे विद्यापीठ चालवावे लागतील. विद्यार्थ्यांच्या भावी जीवनाची उभारणी विद्यापीठातच होत असेल तर त्यांनी या अनुषंगाने फार सजग राहिले पाहिजे. विद्यापीठांच्या कारभारावर कटाक्षाने लक्ष दिले पाहिजे. विद्यापीठाने ठरविलेला निर्धारित अभ्यासक्रम शिकत असतांना तो आपल्या बौद्धिक विकासाला खरोखरच पोषक व आवश्यक आहे किंवा नाही? याकडे पण चिकित्सकपने लक्ष केंद्रित केले पाहिजे. म्हणजे ज्ञानाची कास धरून आपल्या देशाचा विकास आणि उद्धार करून घ्यायचा असेल तर विद्यार्थ्यांनी विद्यापीठाच्या कारभारात लक्ष घालून आपल्या हक्कांसाठी सतत झगडत राहिले पाहिजे. अर्थात डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांनी विद्यापीठाची उपयोगिता कशी असावी? हे स्पष्ट केले आहे.

|| बी.बी. मेश्राम,
मो. 9421678628

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या प्रयत्नांचे फलित म्हणून 23 आगस्ट 1958 ला मराठवाड्यातील औरंगाबाद येथे मराठवाडा विद्यापीठाची स्थापना करण्यात आली. विद्यापीठाला काय नांव द्यावे? हे ठरविण्यासाठी नियुक्त केलेल्या शासकीय समितीच्या अहवालातील शिफारशीनुसार मराठवाडा, औरंगाबाद, पैठण, प्रतिष्ठान, दौलताबाद, देवगिरी, अजिंठा, शालिवाहन, सातवाहन यासारखी स्थळ, भूमी व राज्यवाचक नांवे समोर आली होती. तसेच छत्रपती शिवाजी महाराज व डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर या दोन महान व्यक्तींची नावे सुद्धा पुढे आली होती. मात्र यापूर्वीच कोल्हापूर येथील विद्यापीठाला छत्रपती शिवाजी महाराज यांचे नाव दिले गेले असल्याने औरंगाबाद येथील विद्यापीठाला डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या नांवावर शिक्कामोर्तब करण्यासाठी राज्य विधीमंडळाच्या दोन्ही सभागृहात 27 जुलै 1978 ला एकमताने ठराव संमत करण्यात आला होता. ही ऐतिहासिक पार्श्वभूमी लक्षात घेता दक्खन-ए-खुसरू, मूल भारती संकल्पनेचे पितामह बी. श्यामसुंदर यांच्या नेतृत्वाखाली 1 जानेवारी 1965 ला नांदेड येथे संपन्न झालेल्या परिषदेत चार ठराव पास करण्यात आले होते. त्यापैकी तिसरा ठराव हा शेड्युल्ड कास्ट स्कॉलर व प्रामाणिक सहानुभूतीदार यांच्या नेतृत्वाखाली शेड्युल्ड कास्ट लोकांच्या विकासासाठी चालविले जाणारे विद्यापीठ त्वरीत निर्माण केले जावे. अशी भूमिका मांडण्यात आली होती. ज्यात डॉ. आंबेडकरांनी मुंबई व औरंगाबाद येथे सुरू केलेल्या महाविद्यालयासारखी महाविद्यालये इतरही राज्यात स्थापन व्हावीत. ज्यांना त्या त्या राज्यातील विद्यापीठांशी संलग्नित केली जावीत. तसेच डॉ. आंबेडकरांच्या नांवाने सुद्धा विद्यापीठ सुरू करावे. अशी त्यांनी अपेक्षा व्यक्त केली होती. ज्याला 26 जानेवारी 1968 ला नांदेड येथे संपन्न झालेल्या दि ऑल इंडिया शेड्युल्ड कास्ट कॉन्फरन्स मध्ये मंजुरी देण्यात आली होती. पुढे बी. श्यामसुंदर यांनी मूल भारती समाजाच्या उत्थानाकरिता लढा देण्यासाठी 29 एप्रिल 1968 ला भारतीय भीम सेनेची स्थापना केली होती.

दरम्यान 1972 च्या काळात दलितांना गायरान जमिनी मिळाव्यात,

विद्यार्थ्यांच्या शिष्यवृत्तीत वाढ करावी. गावातील पाणवठ्यांवर भेदभाव न करता पाणी भरू देण्यात यावे. यासारख्या समस्यांना तोंड देण्यासाठी दलित पँथर उदयास आली. त्याच काळात औरंगाबादच्या मराठवाडा विद्यापीठाला डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे नाव देण्यात यावे ही मागणी पुढे आली. ती सामाजिक सन्मान, ओळख आणि समानतेचा प्रतिक होती. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांनी शैक्षणिक कार्यासाठी, ज्ञानगंगा सर्वसामान्य लोकांपर्यंत पोहोचावे म्हणून आपले संपूर्ण आयुष्य वेचले होते. म्हणून त्यांच्या नावे एक विद्यापीठ असावे, असे अनुयायाने वाटत होते. म्हणून ती मागणी रास्त होती. ज्याला दलित पँथर मधील तत्कालीन नेते राजा ढाले, नामदेव ढसाळ, प्रा. अरुण कांबळे, ज. वि. पवार, रामदास आठवले, गंगाधर गाडे सह इतर सर्व नेतृत्वाने नेटाने चालविण्याचा प्रयत्न केला. 1974 च्या मराठवाडा विकास आंदोलनातही नामांतराची मागणी करण्यात आली होती. 1977 ला तत्कालीन मुख्यमंत्री वसंतदादा पाटील यांनी मागणीची दखल घेऊन आश्वासन दिले होते. मात्र 1978 ला सरकार बदलले आणि शरद पवार यांच्या नेतृत्वाखाली पुलोद सरकार सत्तारूढ झाले. विधान परिषदेत आमदार पा. ना. राजभोज यांनी मराठवाडा विद्यापीठाचे नामांतर करावे अशी मागणी लावून धरली होती. तत्कालीन मुख्यमंत्री शरद पवार यांनी नामांतराबाबत पुढाकार घेऊन राज्य विधीमंडळाच्या दोन्ही सभागृहात 27 जुलै 1978 ला नामांतराचा ठराव मंजूर करून घेतला.

मात्र याची वार्ता समाजजीवनात पसरताच विघ्नसंतोषी समाजविघातक सवर्णांनी विद्यापीठाला केवळ एखाद्या व्यक्तीचे नाव देणे पक्षपाती ठरेल, असा युक्तिवाद करून नामांतराच्या मागणीला प्रखर विरोध केल्याने सरकारला अंमलबजावणी करणे अशक्य झाले. परिणामी संघर्ष सुरू होऊन दलितांवर अनन्वित अत्याचार करण्यात आले. नांदेड येथील दलित पँथरचे भीम सैनिक गौतम वाघमारे यांनी भर चौकात स्वतःला जाळून घेतले. परभणी जिल्ह्यातील पोचिराम कांबळे यांचे समाज कंटकांनी हात पाय तोडले आणि जर्जर करून ठार मारले. जनार्दन मवाडे, संगीता बनसोडे, सुहासिनी बनसोड, प्रतिभा तायडे, अविनाश डोंगरे, चंदर कांबळे, दिलीप रामटेके, रोशन बोरकर असे अनेक क्रांतिवीर नामांतरासाठी शहीद झाले. या अनुषंगाने प्रा. जोगेंद्र कवाडे यांनी नागपूर ते औरंगाबाद असा लाँगमार्च काढला होता. त्या लाँगमार्चला बुलढाणा जिल्ह्यातील रायरीच्या पुलावर अडविण्यात आले होते. त्यातील आंदोलकांना अटक करून राज्यातील विविध कारागृहात डांबण्यात आले होते. त्यामुळे प्रा. जोगेंद्र कवाडे यांना लाँगमार्च प्रणेते असे म्हटले जाते. शेवटी 17 वर्षाच्या प्रदीर्घ आंदोलनाच्या संघर्षानंतर 14 जानेवारी 1994 ला 'मराठवाडा विद्यापीठाचा' विस्तार मराठवाडा हा शब्द कायम ठेवून 'डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठ, औरंगाबाद. असा नामविस्तार करण्यात आला. या आंदोलनामुळे जनजागृती होऊन सामाजिक समतेच्या लढ्याला बळ प्राप्त झाले. ही सर्व पार्श्वभूमी व इतिहास लक्षात घेतल्यावर नामविस्तार तर झाला पण त्यामुळे आंदोलन संपले की काय? पुढे काय? हा प्रश्न मात्र अनुत्तरित राहिला आहे. त्याची समर्पक उत्तरे आपण कधी शोधणार आहोत किंवा नाही? ज्या विद्यापीठाला डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे नांव दिलेले आहे. त्या विद्यापीठात बाबासाहेब आंबेडकरांचे तत्त्वज्ञान, विचारधारा किती प्रमाणात आणि कशाप्रकारे शिकविल्या जात आहे? विद्यापीठात महात्मा फुले व डॉ. आंबेडकर विचारधारा संशोधन केंद्र आहे. त्या अंतर्गत महात्मा फुले व डॉ. आंबेडकर विचारधारा या विषयात पदव्युत्तर अभ्यासक्रम राबविण्यात येत आहे. त्यात बोटावर मोजता येतील एवढेच विद्यार्थी प्रवेश घेत असतात? म्हणजे विद्यापीठात अनेक विभागात ज्या प्रमाणात विद्यार्थी प्रवेश घेतात त्याचा विचार केला असता सर्वात कमी विद्यार्थी प्रवेश घेणारा विभाग म्हणजे महात्मा फुले व डॉ. आंबेडकर विचारधारा हा विभाग होय असे म्हटल्यास अनुचित होणार नाही. ज्या विद्यापीठाला डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे नाव दिलेले आहे त्याच विद्यापीठात डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर विचारधारा शिकविण्याविषयी असणारी अनास्था अनाकलनीय आहे. या अनुषंगाने विद्यापीठात कार्यरत असणारे विद्वान प्राध्यापक मंडळी, विद्यापीठ व्यवस्थापन परिषदेचे सदस्य, कुलगुरू, कुलसचिव व इतर सर्व पदाधिकाऱ्यांनी यावर विचार केला पाहिजे. संबंधित विषयाची एवढी दुरावस्था का? याची कारणे शोधून काढली पाहिजेत. त्या विषयात प्रवेश घेणाऱ्या विद्यार्थ्यांना नेट, सेट, पेट परिक्षा देता येतात काय?

नुकत्याच विद्यापीठाने 2024 मध्ये घेतलेल्या पेट परिक्षेत महात्मा फुले व डॉ. आंबेडकर विचारधारा आणि 'पाली एंड बुद्धिजम' या विषयाचा नामोल्लेख सुद्धा टाळण्यात आला होता. म्हणजे यासारख्या विषयात विद्यार्थ्यांनी संशोधन करू नये, अशी विद्यापीठाची भूमिका असल्याची त्या पेटच्या नोटिफिकेशन्स मधून स्पष्ट झालेले आहे. विद्यापीठ त्यांच्या अधिपत्याखाली असलेल्या सर्व महाविद्यालयांना हे विषय शिकविण्यासाठी विशेष उपाययोजना करणार आहे काय? बार्टी सारख्या स्वायत्त संस्था डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या विचारांवर संशोधन करण्यासाठी किती निधी खर्च करतात? युजीसी सारख्या संस्था यासारख्या विषयाचा अभ्यासक्रमात समावेश करण्यासाठी प्रयत्नशील आहेत काय? भारतातील सर्व केंद्रीय, राज्य, माहिती तंत्रज्ञान व मुक्त विद्यापीठ, खुले विद्यापीठे, विशेष विद्यापीठे तसेच खाजगी विद्यापीठातून विषय अभ्यासक्रमात समाविष्ट करावेत? या विषयात शैक्षणिक अर्हता प्राप्त करणाऱ्या विद्यार्थ्यांना विविध नौकऱ्यात सामावून घेतले पाहिजे. या विषयांत प्राविण्य मिळविणाऱ्या विद्यार्थ्यांचा पदवीदान समारंभात गौरव करण्यात आला पाहिजे. जेणेकरून विद्यार्थी संबंधित विषयात शिक्षण घेण्यासाठी पुढे येऊ शकतील. परिणामी भारताचे संविधानाला अपेक्षित आधुनिक भारतीय समाजाची निर्मिती होऊ शकेल. ■■

बहुजन सौरभ
BAHUJAN SAURABHA

महत्वाचे

संघरत्न बुद्ध विहार येथे धम्मदेसना

नागपूर : संघरत्न बुद्ध विहार येथे धम्मदेशनेचा कार्यक्रम आयोजित करण्यात आला व्याख्याते श्रीराम बनसोड अध्यक्ष म्हणून अरविंद लांजेवार सर कोसारे सर लाभलेत श्रीराम बनसोड सर सामाजिक कार्यकर्ता व धम्म लेखक म्हणून लाभले ते म्हणाले की सहा दिशा मध्ये बुद्धांनी सांगितलेला अरीय पूजा कशा पद्धतीने करायला पाहिजे आई-वडिलांची पूजा बुद्ध पूजा गुरुजींची पूजा यां विषयावर अत्यंत अभ्यासपूर्ण मार्गदर्शन त्यांनी केलेले आहे. अध्यक्षीय भाषणामध्ये मुलांच्या शिक्षणाबद्दल ची माहिती लांजेवार सरांनी दिलेली आहे संचालन ज्योती आवळे यांनी केले आभार प्रदर्शन छाया ढोक यांनी केले कार्यक्रमाच्या यशस्वीते करिता रीता कोसारे, शोभा खडसे ,रेखा डांगे, धनश्री पाटील अंजनाबाई सुटे, सुचित्रा धनविजय, माया गायकवाड यांनी परिश्रम घेतले.

स्वच्छ सर्वेक्षण अभियानातील चिपळूण न.प.च्या यशस्वी कामगिरीसाठी सत्कार

चिपळूण : केंद्र शासनाच्या स्वच्छ सर्वेक्षण अभियानात कोकणात प्रथम आलेल्या चिपळूण नगरपालिकेला राज्यात 14 व्या तर देशात 87 व्या मानांकनाने गौरविण्यात आले. चिपळूण नगरपालिकेच्या या यशाबद्दल लोकमान्य टिळक स्मारक वाचन मंदिरातर्फे आयोजित गौरव सोहळ्यात भारतरत्न डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर वाचनालयाच्या वतीने प्रातिनिधिक स्वरूपात मुख्याधिकारी यांचा सत्कार करण्यात आला. यावेळी व्यासपीठावर घरडा केमिकल्स लोटे कंपनीचे आर.सी. कुलकर्णी, प्रशासकीय अधिकारी मंगेश पेढांबकर, आरोग्य विभाग प्रमुख वैभव निवाते, आरोग्य निरीक्षक सुजित जाधव, लोटिस्मा वाचनालयाचे अध्यक्ष डॉ. यतीन जाधव उपस्थित होते. कार्यक्रमाच्या सुरुवातीला फावडे, घमेले, खराटा या सफाई औजारांचे मान्यवरांच्या हस्ते पूजन करण्यांत आले. कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक डॉ. यतिन जाधव यांनी केले. कार्यक्रमाचे संचालन धीरज वाटेकर यांनी तर आभार विनायक ओक यांनी मानले. यावेळी प्रकाश देशपांडे, अरूण इंगवले, बापू साडविलकर, भारतरत्न डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर वाचनालय अध्यक्ष राष्ट्रपाल सावंत, कार्याध्यक्ष सुनील खेडेकर, कार्यवाह सुमेध करमरकर, रमण डांगे, अमित ओक, प्रदीप पवार, प्राची जोशी आदी संचालक उपस्थित होते.

संविधान चौक येथील महाबोधी महाविहार बौद्धगया मुक्ती आंदोलनात मार्गदर्शन व रक्तदान शिबीर

नागपूर : बुद्धगया येथे गेल्या 165 दिवसापासून हे आंदोलन सुरू आहे. त्याचा एक भाग म्हणून संविधान चौकात गेल्या 27 दिवसापासून महाबोधी महाविहार, बौद्ध गया मुक्ती आंदोलन सुरू आहे. या आंदोलन मध्ये शहरातील व जिल्ह्यातील बौद्ध विहारातील उपासक आणि उपासीका, भन्तेजी, श्रामनेर भाग घेत आहेत. यांव्यतिरिक्त समता सैनिक दल, दि बुद्धिस्ट सोसायटी ऑफ इंडिया, महिला सशक्तिकरण संघ व सर्व बौद्ध संघटना या आंदोलनात सक्रिय आहेत. श्रीसाईनाथ ब्लड सेंटर तर्फे रक्तदान शिबिर सुद्धा आयोजित करण्यात आले आहे. या रक्तदान शिबिरात सहभागी झालेल्या बौद्ध उपासक उपासिकांनी मोठ्या प्रमाणात रक्तदान सुद्धा केले. पुरातत्त्व शास्त्री डॉ. मधुकर कठाने, प्रा. डॉ भिमराव गोटे, लेखक अशोक बोंधाडे, आणि उपस्थित असलेल्या मान्यवरांनी सुद्धा आपापले विचार व्यक्त केले.

निधन वार्ता

बारूबाई बळीराम चहांदे

नागपूर : माजी उपमहापौर व डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर बँकेचे संचालक धीरेंद चहांदे यांची आई बारूबाई बळीराम चहांदे रा. बारसे नगर, पाचपावली, नागपूर यांचे दि. 26 जुलै 2025 रोजी वयाच्या 98 व्या वर्षी निधन झाले. वैशाली निर्वाण घाट, वैशालीनगर, नागपूर येथे अंतिम संस्कार पार पडले.

महा. अंनिसच्या प्रशिक्षण शिबीराला अंगणवाडी सेविकांचा उत्स्फूर्त प्रतिसाद

संवादमित्र चित्तरंजन चौरे, नागपूर : महाराष्ट्र अंधश्रद्धा निर्मूलन समिती नागपूर जिल्हाच्या वतीने नागपूर शहरातील अंगणवाडी सेविकांना जादुटोणा विरोधी कायद्याचे प्रशिक्षण तसेच बुवाबाजी चमत्काराच्या प्रशिक्षणाला अंगणवाडी सेविकांचा प्रचंड प्रतिसाद लाभला . सदर प्रशिक्षणाला विभागीय उपायुक्त महिला व बालविकास नागपूर विभाग नागपूर यांच्या आदेशानुसार दोन प्रभागातील तब्बल 202 अंगणवाडी सेविकांनी आपली उपस्थिती नोंदवीली होती. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर कन्व्हेनसन्स सेंटर कामठी रोड येथील ऑडोटोरियम सभागृहात संपन्न या कार्यक्रमाला भारती मानकर, चाइल्ड डेव्हलपमेंट प्रोजेक्ट आफिसर नागपूर (नागरी) या अध्यक्ष म्हणून तर एस.एस. कुर्वेवार मॅडम, महिला व बाल विकास प्रकल्प अधिकारी या प्रमुख अतिथी म्हणून उपस्थित होत्या. मंचावर रामभाऊ डोंगरे राज्य कार्यकारिणी सदस्य अंनिस व विजया श्रीखंडे विभागीय सदस्य अंनिस हे पण उपस्थित होते.

कार्यक्रमाची सुरुवात मंगला गाणार यांनी संविधानाच्या उद्दिशीकेचे वाचन करुन केली. देवानंद बडगे यांनी चळवळीचे गीत सादर करुन कार्यक्रमात रंगत आणली. कार्यक्रमाचे उद्घाटन अध्यक्षा मानकर मॅडम यांनी पाण्याचा दिवा प्रज्वलित करताच सेविकांना आश्चर्याचा धक्का बसला कारण दिवा प्रत्यक्ष सेविकांनी समजून उमजून व तपासुन घेतला होता. प्रा. डॉ. सुनील भगत यांनी समजावून सांगितले. या प्रसंगी 'जागरूकता संविधान' की हे प्रसिद्ध पथनाट्य अंनिस टिम ने सादर करुन उपस्थितांची मने जिंकली. त्यानंतर रामभाऊ डोंगरे व देवानंद बडगे यांनी बुवाबाजीचे वेगवेगळे चमत्कार सादर करुन अक्षरशः अंगणवाडी सेविकांना मंत्रमुग्ध केले. कार्यक्रमाचे शेवटी चमत्काराची कारणमिमांसा पण सांगून सर्वांना अवगत केले. या प्रसंगी 'मी सावित्री बोलते' हे एकपात्री नाट्यप्रयोग शोभा गौतम पाटील यांनी प्रस्तुत करुन उपस्थितांची वाहवा मिळवली. 'माणसाने माणसाशी मानसासम वागणे' या समापण गीताने कार्यक्रमाची सांगता करण्यात आली. या सर्व गीतांना साज संगीत गोपी यादव यांनी दिली. कार्यक्रमाचे संचालन चित्तरंजन चौरे यांनी तर आभारप्रदर्शन इंजि. गौतम पाटील यांनी मानले. कार्यक्रमाला प्रा. पुष्पा घोडके, दीप्ती नाईक, श्रुती मेश्राम,शिला डोंगरे, इंदू उमरे, रेखा सतदेवे, श्रद्धा सतदेवे, वर्षा सहारे, देवयानी भगत, सुषमा शेवडे, चंदा मोटघरे, पद्मा भीवगडे, अरविंद तायडे, उत्तम सालवनकर, आनंद मेश्राम, डॉ. विकास होले, डॉ. जयप्रकाश बोधी, चंद्रशेखर मेश्राम, अशोक राऊत, इंजि. कमलाकर सतदेवे, अजय रहाटे, गौतम मघाडे, रमेश ढवळे, लहानू बनसोड पश्चिम नागपूर नागरी व जिल्हा नागपूर पश्चिम या प्रभागातील अंगणवाडी सेविका मोठ्या प्रमाणात उपस्थित होत्या.

महाप्रज्ञा बुद्ध विहार

न्यु शांती नगर, दाभा येथे मागील एक दशकापासून हे विहार दोन मजली असून या विहारात डॉ बाबासाहेब आंबेडकर व भदन्त धर्मकिर्ती यांचे पुतळे आहेत दररोज सकाळी सायंकाळी पुजा वंदना ध्यान साधना प्रबोधन होत असते वर्षभर विविध उपक्रम व कार्यक्रम आयोजित करण्यात येते भदंन्त संघकिर्ती महाथेरो यांच्या कुशल मार्गदर्शनात धम्ममय कार्य सुरू आहे

संवाद मित्र, भदंत नागदिपंकर महास्थविर

मो.9423605550

आसान्या फाऊंडेशनचा जेतवन, हिवरी येथे वृक्षारोपण उपक्रम

यवतमाळ : आसान्या फाउंडेशनच्या वतीने जेतवन, हिवरी येथे वृक्षारोपणाचा उपक्रम राबविण्यात आला. बुद्धाच्या धम्म परंपरेत जेतवन हे एक अतिशय पवित्र स्थान मानले जाते. यवतमाळ जिल्ह्यात जेतवन ही जागा आध्यात्मिक आणि सामाजिक परिवर्तनाचे प्रतीक आहे.

आसान्या फाउंडेशन आर्थिक व सामाजिक न्याय प्रस्थापित करण्यासाठी विविध उपक्रमांतून काम करत आहे. सर्वसमावेशकता, पुरोगामी विचारांचा प्रसार, विद्यार्थीहीत आणि पर्यावरण संवर्धन हे या संस्थेचे मुख्य उद्दिष्ट आहे. या उपक्रमात जेतवन संस्थापक बनसोड आणि आसान्या फाउंडेशनचे सक्रिय सदस्य नितेश मेश्राम उपस्थित होते. यावेळी अनेक विद्यार्थी उत्स्फूर्तपणे सहभागी झाले होते.

त्यामध्ये प्रज्वल सिसाले, सूरज बनसोड, धनराज भोयर, सागर भोयर, सम्यक शेंडे या विद्यार्थ्यांचा विशेष सहभाग होता.

पर्यावरण रक्षणासोबतच सामाजिक बांधिलकीची जाणीव निर्माण करणारा हा उपक्रम निश्चितच प्रेरणादायी ठरेल.

कारगिल विजय शोर्य, बलिदान व भारताच्या अस्मितेचा संगम : रविंद्र दांडगे

अंजनगाव सुर्जी : भारताच्या शौर्य व बलिदानाचे प्रतीक असलेला कारगिल विजय दिवस अत्यंत राष्ट्राभिमानाने साजरा करण्यात आला. स्थानिक संत देवनाथ महाराज शासकीय आय टी आय येथील मुख्य सभागृहात झालेल्या या समारंभात शेकडो, विद्यार्थी, शिल्प निदेशक माजी सैनिक आणि पालकवर्ग उपस्थित होते.

विजय दिन समारंभाचे प्रमुख वक्ते म्हणून संस्थेचे ज्येष्ठ शिल्पनिदेशक रविंद्र दांडगे यांनी प्रेरणादायी भाषण केले. त्यांच्या शब्दांनी संपूर्ण वातावरण राष्ट्रप्रेमाने भारले गेले. त्यांनी आपल्या भाषणातून कारगिल युद्धातील भारतीय जवानांच्या शौर्याची आठवण उपस्थितांना करून दिली.कारगिल विजय हा शौर्य, बलिदान आणि भारताच्या अस्मितेचा संगम असून सन 1999 मध्ये हिमालयाच्या बर्फाच्छादित पर्वतरांगांमध्ये भारताच्या जवानांनी अपार धैर्य दाखवले. देशासाठी प्राणार्पण करणाऱ्या त्या शूरवीरांना आज आपण अभिवादन करतो, असे भावनिक शब्दात त्यांनी कृतज्ञता व्यक्त केली. हे युद्ध गनिमी

काव्याच्या धर्तीवर लढलेले युद्ध होते. पुढे त्यांनी शिवाजी महाराजांचा उल्लेख करीत सांगितले की, 'कारगिलमध्ये शत्रू उंचीवर असताना आपले जवान खालून युद्ध करीत वर पोहचले. ही लढाई गनिमी काव्याच्या तंत्रावर आधारित होती. हे आपल्याला छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या युद्धनीतीची आठवण करून देते.' या समारंभाचे प्रमुख अतिथी म्हणून भारतीय शस्त्र सेनेचे सेवानिवृत्त नायक सुभेदार एस एस हरणे हे होते. त्यांनी आपल्या उदबोधक भाषणातून विद्यार्थ्यांना उद्देशून सांगितले की, 'देशभक्ती ही केवळ युद्धभूमीवरच नाही तर शिक्षण, विज्ञान, शेती, समाजकारण अशा सर्व क्षेत्रांतून व्यक्त होऊ शकते. आपल्या कर्तव्याच्या प्रत्येक आघाडीत आपण जवानांसारखे प्रामाणिक राहिले पाहिजे. हीच खरी हुतात्म्याना आदरांजली ठरेल. यावेळी इलेक्ट्रॉनिक्स शिल्पनिदेशक प्रवीण तराळे व इतर मान्यवरांचीही समयोचित भाषणे झाली.

विजय दिन समारंभाची सुरुवात छत्रपती शिवाजी महाराज यांच्या प्रतिमेला पुष्पांजली अर्पण करून झाली. संस्थेतील कर्मचारी व माजी सैनिक धुळे,भावे, हरणे यांना कार्यक्रमाचे अध्यक्ष वानरे यांचे हस्ते शाल व पुष्पगुच्छ देऊन सन्मान केला. त्यानंतर कारगिल हुतात्म्यांना दोन मिनिटे स्तब्ध राहून मूक श्रद्धांजली वाहण्यात आली.

शेवटी समारंभाला उपस्थित असलेल्या सर्वांना देशभक्तीची शपथ देण्यात आली.

हा समारंभ यशस्वी करण्यासाठी संस्थेतील कर्मचारी सर्वश्री वानरे, केदार, वानखडे, तराळे, अस्वार, हेडावू, अस्वार, बानोरे, संदीप बोदडे, हटेल, राम गोहर आदी कर्मचाऱ्यांनी अथक परिश्रम घेतले. या कारगिल विजय दिनाचे सुरेख संचालन व आभार प्रदर्शन गौतम वाहूरवाघ यांनी केले.

नालंदा ज्ञान परंपरा की गुरुकुल शिक्षण पद्धती यात जनसामान्य मी, माझे काय?

नागपूर : महाराष्ट्र शासनाने गुरुकुल शिक्षण पद्धतीच्या समर्थनार्थ घेतलेल्या धोरणावर विचार मंथन करण्यासाठी आमदार निवास, नागपूर येथे विविध संघटनांचे प्रतिनिधी, महिला, युवक यांचे उपस्थितीत चिंतन बैठकीचे आयोजन करण्यात आले. नवीन शिक्षण धोरण 2020 अन्वये शाळा बंदीचे धोरण महाराष्ट्र शासन राबवित असतानाच गुरुकुल शिक्षण पद्धती लागू करण्याची अतिशय अस्वस्थ करणारी बातमी वर्तमानपत्रातून प्रसिद्ध झाली. गुरुकुल शिक्षण पद्धतीचे स्वरूप व अंतरंग आशय हा भारतीय समाजव्यवस्थेत स्त्रीदुय्यमत्व, जातीव्यवस्थेस पोषक, उच्चनीच मानसिकता व सामाजिक आर्थिक स्तरीकरण यास पोषक राहिलेला आहे. इतिहासातून एकलव्य, शंभूक सारखी अनेक उदाहरणे शोधली तर सापडतील. ब्राह्मणीविचारसरणीस पोषक गुरुकुल व्यवस्था ब्राह्मणेतर बहुजन समाज श्रमाच्या व सेवेच्या कक्षेत च राहावा अशी इच्छा अंतरंगी बाळगून असते. म्हणूनच सत्तेत बसलेले लोक पुन्हा ती व्यवस्था शिक्षणाच्या माध्यमातून आणू इच्छित आहेत. असे निदर्शनास येते.

भारत अनेक ज्ञान परंपरेने समृद्ध आहे. त्यातील बौद्ध ज्ञान परंपरेचा उल्लेख करणे अनिवार्य आहे. नालंदा हे त्या परंपरेचे उत्कृष्ट उदाहरण आहे. ही परंपरा राज्य सरकार का नाकारते? मानव जीवन व्यक्तिमत्व उत्कृष्ट करण्यासाठी नालंदा ज्ञान परंपरा जगप्रसिद्ध आहे. परंतु तिचा साधा उल्लेख ही टाळला जातो. ती शिक्षण आशयपद्धती म्हणून स्वीकारली जात नाही. भारतीय समाजाला गलितगात्र टाकावू ज्ञानाची गरज नाही तर तर्क ज्ञान, तत्वज्ञान, विज्ञान.. ई. अशा अनेक ज्ञान शाखांनी समृद्ध नालंदा ज्ञान परंपरेचा शोध घेत व्यक्तिमत्वाचा विकास करीत कौशल्य पूर्ण शिक्षण पद्धती ची गरज आहे. पूर्वी जगभरातून विद्यार्थी नालंदा विद्यापीठात शिक्षण घेण्यास भारतात येत असा इतिहास साक्षी आहे. पुन्हा जगाने नव्या आशेने भारताकडे पहावे असे वाटत असेल तर प्रत्येक भारतीय नागरिक शिक्षण घेऊ शकेल अशी व्यवस्था निर्माण केली पाहिजे व त्यासाठी गुरुकुल शिक्षण पद्धती ही कुचकामी आहे असा सूर चिंतन बैठकीतून प्रामुख्याने पुढे आला. या बैठकीत अनेक सन्माननीय व्यक्तींनी सर्वसमावेशक सूचना केल्या. या विषयाला पुढे नेण्यासाठी परिषद आयोजित करण्याचा ठराव पारित केला गेला. त्यासंबंधाने लवकरच उपस्थितांमधून व समविचारी अन्य सभासदांना सोबत घेऊन एक कोअर कमिटी स्थापित करून परिषदेची तयारी करण्याचे ठरविण्यात आले. या विचारविनिमय बैठकीचे अध्यक्ष नागेश चौधरी संपादक बहुजन संघर्ष नागपूर हे होते. मुख्य सूत्र व प्रास्ताविक रमेश बिजेकर समन्वयक शिक्षण बचाव समन्वय समिती (मरा) यांनी केले. श्रीनिवास खांदेवाले कुलदीप रामटेके, उमेश कोराम, सुषमा भड, आगलावे मैडम, प्रा. मनोहर नाईक, आशिष फुलझेले व अनेक सन्माननीय सहभागीनी आपापली भूमिका स्पष्ट करून मत मांडले. बैठकीचे संचालन अपेक्षा दिवान व आभार प्रदर्शन पी.आर. तायडे यांनी केले.

कैलास नगरात रोगनिदान शिबीर

नागपूर : दक्षिण नागपूरच्या न्यू कैलास नगरातील कांशीरामजी सार्वजनिक वाचनालय व सोमवारी पेठ येथील राज्य कामगार विमा योजना रुग्णालयच्या सौजन्याने मोफत रोग निदान व आरोग्य तपासणी शिबिर आयोजित करण्यात आले होते. शिबिराचे उद्घाटन शासकीय वैद्यकीय महाविद्यालयातील निवृत्त प्रोफेसर डॉ. वासुदेव बारसागडे यांनी केले. अध्यक्षस्थानी डॉ. सरोज भीमराव गजभिये होत्या. डॉ. हर्षवर्धन कांबळे यांनी रुग्णांना मार्गदर्शन करून त्यांच्यावर मोफत उपचार केले. शिबिराचे मुख्य आयोजक उत्तम शेवडे यांनी शिबीर मागील भूमिका समजावून सांगितली. अशा प्रकारचे मनोगत डॉक्टरांनी व्यक्त केले. या प्रसंगी राज्य कामगार विमा वैद्यकीय क्षेत्रातील धीरज ढोके व सुधांशू अतकरी प्रामुख्याने उपस्थित होते. यावेळी जवळपास 70 शिबिरार्थींनी रोगनिदान व मार्गदर्शनाचा लाभ घेतला. शिबिराचे मुख्य आयोजक उत्तम शेवडे यांच्यावतीने येथेच शासकीय योजना मिळवून देण्यासाठी आधार कार्ड, ई श्रम कार्ड, आयुष्मान कार्ड, आभा कार्ड आदी स्मार्ट कार्ड बनवून देण्याची सोय सुद्धा करण्यात आली होती. शिबिराला बसपा नेते आनंद सोमकुवर, रंजना ढोरे, सहदेव पिल्लेवान, चंद्रशेखर कांबळे, नितीन वंजारी, प्रताप तांबे, विलास मून, वर्षा वाघमारे यांनी भेटी दिल्या. शिबिर यशस्वी करण्यासाठी शामराव तिरपुडे, जगदीश गेडाम, संभाजी लोखंडे, प्रीती बोरकर, चंदा दहाघाणे, किशोर शेवडे, कुणाल शेवडे, विद्यार्थी शेवडे, आदर्श शेवडे, अरुण शेवडे आदींनी विशेष परिश्रम केले.

'मिट्टी में हाथ, दिल वतन के साथ'; 'सीआयओच्या' च्या वृक्षारोपण अभियानाचा समारोप

नागपूर : जमाअत ए इस्लामी हिंदचे लहान मुलांचे संगठन असलेल्या चिल्ड्रन इस्लामिक ऑर्गनायजेशन (सीआयओ)ने 'मिट्टी मे हाथ, दिल वतन के साथ' या शिर्षकांतर्गत राष्टीय स्तरावर पर्यावरण अभियान 25 जूनला प्रारंभ केला होता अभियानाच्या समारोपाची घोषणा करण्यात आली देशभरात 10 लाख रोपट्यांचे रोपन व त्यांची देखभाल करण्याकरिता लहान मुलांना प्रेरित करणे हा या अभियानाचा मुख्य उद्देश होता

सीआयओ द्वारे इस्लामी मुल्यांवर आधारित मुलांचे सर्वांगिण विकास यावर काम केले जाते पर्यावरणाचे संरक्षण व संवर्धनाची सुरुवात प्रत्येकाने लहानपणापासूनच करावी हे चिल्ड्रन इस्लामिक ऑर्गनायजेशनचे म्हणने आहे योग्य मार्गदर्शन मिळाल्यावर लहान मुले सकारात्मक परिवर्तन घडवू शकतात प्रत्येक मुलामध्ये पर्यावरणाचे संरक्षण, संवर्धनाच्या जबाबदारीची भावना निर्माण करणे हा अभियानाचा उद्देश आहे वृक्षारोपण करून मुलांनी ही एक आनंददायी व सार्थक सेवा असल्याची अनुभूती घेतली सीआयओद्वारे देशभरात 10 लाख वृक्षांचे रोपण करण्यात आले सीआयओने नागपूर शहरात रोपट्यांचे रोपण केले सीआयओद्वारे नागपुरात दादीबाई देशमुख हिंदू मुलिंची शाळा येथील विद्यार्थ्यांना रोपटे भेट दिले, महालमध्ये मराठी माध्यमाच्या शाळेत वृक्षारोपणाची माहिती देण्यात आली, पन्नालाल देवडिया विद्यालयात वृक्षारोपण संदर्भात माहिती देण्यात आली व वृक्षदिंडी काढण्यात आली, या माध्यमातून 'हर हाथ मे पौधा, हर दिल मे वतन'चा संदेश

देण्यात आला शांतीनगर मध्ये मिल्लद उर्दु उच्च प्राथमिक शाळेत विद्यार्थ्यांना वृक्षारोपणाची माहिती देण्यात आली, रोशन स्कूल, किदवई विद्यालय, खापरखेडा येथे वृक्षारोपण करण्यात आले, दहेगाव येथील बॅरिस्टर युसूफ शरीफ उर्दु स्कूल, मजिद लीडर स्कूल, रशिया स्कूल, शम्स गर्ल्स स्कूल येथे विद्यार्थ्यांमध्ये वृक्षारोपण संदर्भात जनजागृती करण्यात आली. झिंगाबाई टाकळीच्या अविष्कार कॉलीत वृक्षारोपण करण्यात आले यावेळी मानकापूर पोलीस स्टेशन, एचक्यूएनसीच्या एएसआय अरुणा सुनील कोवे उपस्थित होत्या. यावेळी जमाअत ए इस्लामी हिंदच्या राज्य साहाय्यक सचिव नफीसा अतिक, महिला विभागाच्या शहर अध्यक्ष बेनझीर खान व स्थानिक नागरिकांसह अविष्कार कॉलनी येथील उद्यान, राजाराम सोसायटीतील एनआयटी उद्यानात वृक्षारोपण करण्यात आले. यात राजाराम सोसायटीचे सदस्य व नागरिकांनी सहभाग घेतला.

गणेशपेठ पोलीस स्टेशनमध्ये वृक्षारोपण करण्यात आले तसेच यशोधरानगर पोलीस स्टेशनचे कर्मचारी, गुरुदेव सेवा मंडळ यांना रोपटे भेट स्वरुपात देण्यात आले विद्यार्थ्यांनी पांडे नर्सरी येथे रोपट्यांची देखभाल कशी करावी याची माहिती घेतली. कृषि विद्यालयातून गोधनी व परस रोड मार्गावरून जनजागृती रॅली काढण्यात आली. तसेच अंजुम स्कूल येथून सदर येथे रॅली काढण्यात आली. सीआयओच्या विद्यार्थ्यांनी टेका नाका येथील कार्यालयात वृक्षारोपण, भाषण स्पर्धा, ग्रीन व्हिडिओ मेकिंग स्पर्धा व प्रश्न मंजुषा स्पर्धा आयोजित केली. मोमिनपुरा फुटबॉल मैदानातील फलाह ऑडिटोरिअम येथे सीआयओच्या मुलांनी विद्यार्थ्यांना वृक्षारोपणाची माहिती दिली, तसेच येथे पोस्टर मेकिंग स्पर्धा घेण्यात आली ठिकठिकाणी सीआयओ व जमाअत ए इस्लामीच्या पदाधिकारी व कार्यकर्त्यांनी विद्यार्थ्यांना वृक्षारोपणाची प्रतिज्ञा दिली. प्रत्येक ठिकाणी वृक्षारोपणाची माहिती व त्याचे उद्देश सांगण्यात आले. या अभियानाची माहिती वृत्तपत्र, न्यूज चॅनल, केबल नेटवर्क, यूट्युब चॅनल, पोर्टल मिडिया, डिजिटल मिडिया व इतर माध्यमांद्वारे समाजापर्यंत पोहोचवावी ही विनंती यातून विद्यार्थी जेव्हा एक-एक रोपटे लावतील तर कोट्यवधी रोपटे लावले जातील. ज्यामुळे संपूर्ण देश हिरवेगार होऊन देशाचे भविष्य सुरक्षित होईल. पत्रकार परिषदेला उपस्थित अम्मार सिद्दीकअ, शहद ख़ान, तल्हा, जुनैरा, डॉ. सादिया (मेंटॅर), शगुफ़्ता (मेंटॅर), नाजीमे शहर महिला विभाग बेनज़ीर ख़ान होते.

जाहिरात

प्रॉपर्टी घेणे
विकणे
भाड्याने देणे
अधिक
माहिती
करिता
संपर्क
9579978977

स्टुडिओ किरायाने देणे आहे

दैनिक बहुजन सौरभने एक उत्कृष्ट दर्जाचा स्टुडिओ तयार केलेला आहे. बेरोजगार विद्यार्थ्यांसाठी एक आठवड्याचा मोफत कोर्स करण्याचा मानस आहे. ज्या कोणाला नाटक, गाणी, कराओके किंवा फेसबुक रिलवर टाकणारी कोणतीही माहितीसाठी स्टुडिओचा वापर करायचा असल्यास तासाप्रमाणे भाड्याने देणे आहे. अधिक माहितीसाठी संपर्क साधावा.

मो. 8482839451

बहुजन सौरभ प्रकाशक, संपादक, मालक, मुद्रक सिध्दार्थ जीवन कांबळे यांनी देश प्रेस पब्लिकेशन, E-30/2, इंडस्ट्रीयल एरिया, सोनेगाव (सीम), हिंगणा, एम.आय.डी.सी., नागपूर - 440016 येथे मुद्रित केले व 9/2, स्वराज कॉलनी, मेडिकल कॉलेजच्या मागे, नागपूर-440027, येथे प्रकाशित केले. RNI No. MAHMAR 2020/84035 Printed, Owner by Siddharth Jiwan Kamble, Publisched at 9/2 Swaraj Colony, Behind Medical College, Nagpur 440027, Printed at M/S Desh Publication, E-30/2, Industrial Area, Sonegaon (SEEM), Hingna, MIDC, Nagpur-440016, Editor Siddharth Jiwan Kamble Email: bahujansaurabh@gmail.com Mobile: 9422860648